

РАБОТНИЦА І СЯЛЯНКА

Пятро ГЛЕБКА

СЛАВА КАСТРЫЧНІКУ!

Цасу мінула над светам нямала, Мы па сігналу ваеннай трывогі
Доля давала-ж дарогу адну: Усе, як адзін, уставалі на бой.
Гора малога ў калысцы люляла, Мужна прайшоўшы цяжкія дарогі,
Гора дарослага ў свет выганяла, Бурай апалены сцяг перамогі
Гора на могілкі несла труну. Зноў узнімалі над цэлай зямлёй.

Так і кружыла жыццё, як завея
Кружыць увосень над полем лісты.
Ды не згасала ніколі надзея,
Што і асенняя ноч развіднее,
Зоймецца ўдосвітку дзень залаты.

І не загінула добрая справа
Сэрца людскога і ў змроку глухім.
Слава-ж надзеям нястрачаным, слава,
Слава імкненням людскім!

Імі ў змаганні на подзвіг узняты,
Выпрастаў дужыя плечы народ.
З гэтай для нас пачынаецца даты
Самы вялікі і самы багаты,
Самы слауты — семнаццаты год.

Веліч і слава яго не ўмірае,
Шчодро ён дорыць набыткі свае:
Шчасце калыску дзіцяці люляе,
Праца багаццем людзей надзяляе,
Подзвіг Радзімы бяссмерце дае.

Біліся доўга за гэтае права,
Цяжка яго здабывалася нам.
Слава-ж Кастрычніку, вечная слава,
Слава яго змагарам!

Ўражыя орды не раз прагавіта
Рваліся зграяй да нашай зямлі.
Шчодро бывалі крывёю паліты,
Густа касцямі варожымі ўкрыты
Нашы дарогі, ласы і палі.

Нас не падолец у бітвах крывавых,
Страх невядомы савецкім людзям.
Слава-ж магутнейшай арміі, слава,
Слава героям-байцам!

Так у змаганні, у бітвах суровых,
Злітыя з кропель, як рэчышчы рэк,
Мы адстаялі свае заваёвы,
Мы пачынаем сягонняшнім новы,
Самы шчаслівы ў гісторыі век.

Свеціцца сонца на сінім раздоллі,
Нівы вясне ураджаем шумяць,
Спорыцца праца на шахце і ў полі,
З вышак будоўлі ясней, як ніколі,
Заўтрашні дзень кунізму відаць.

Светлая мара становіцца явай,
Рукі свае прасціраючы нам.
Слава народу вялікаму, слава,
Слава савецкім людзям!

Верныя сэрцам і думкай Радзіме,
Мы выступаем насустрач вякоў.
Спадчыну нашу з падзякаю прыме,
Славу памножыць і вышай уздыме
Новае племя адданных сыноў.

Партыя іх, як і нас, гадавала,
Бурны Кастрычнік шляхі вызначаў,
Леніна воля ў жыццё выпраўляла,
Сталін, як бацька, рупліва і дбала
Ленінскай мудрасці ўсіх навучаў.

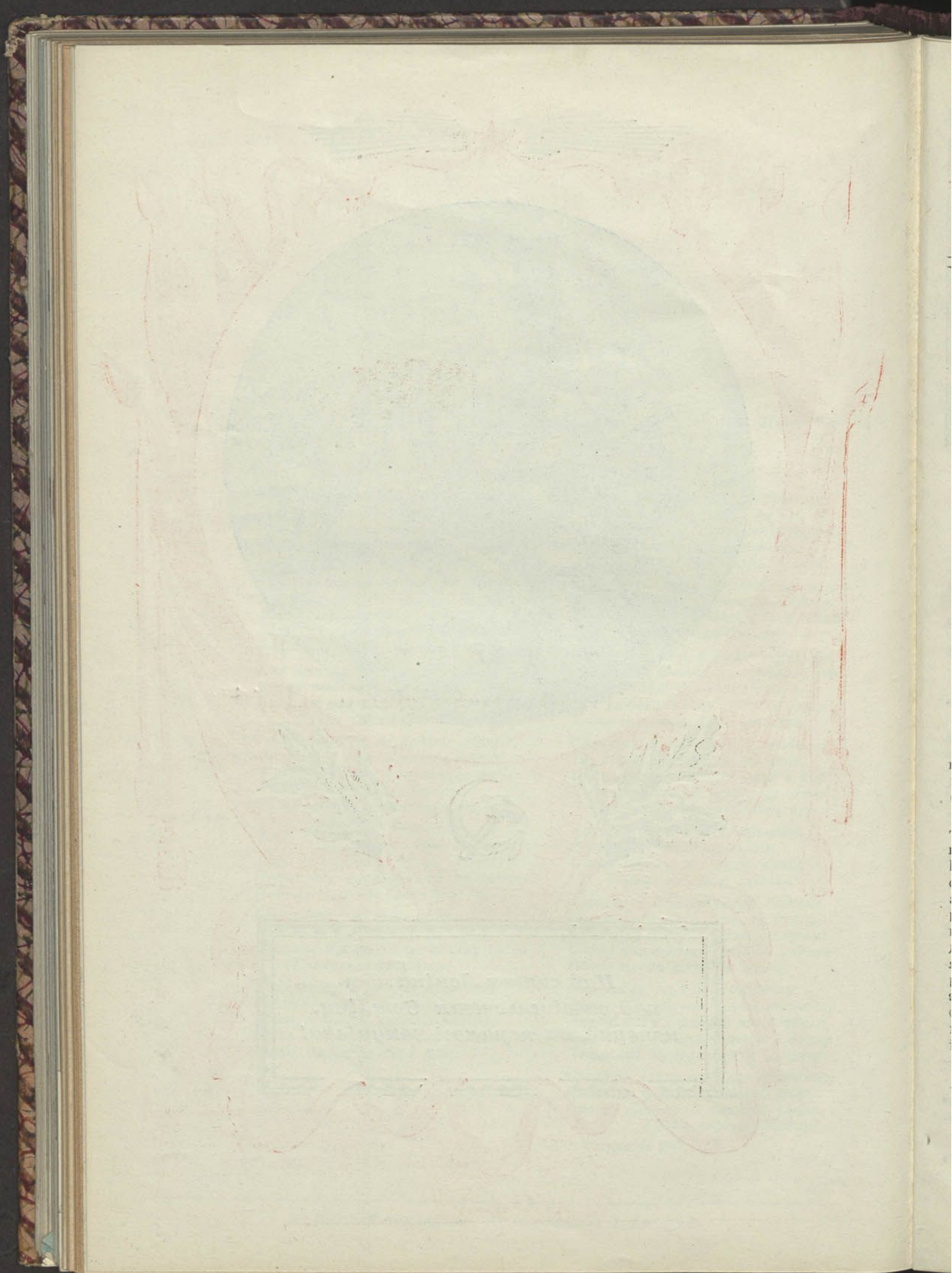
Слава-ж табе, маладая дзяржава,
Слава на ўсю неабдымную шыр,
Партыі Леніна — Сталіна слава,
Слава табе, правадыр!

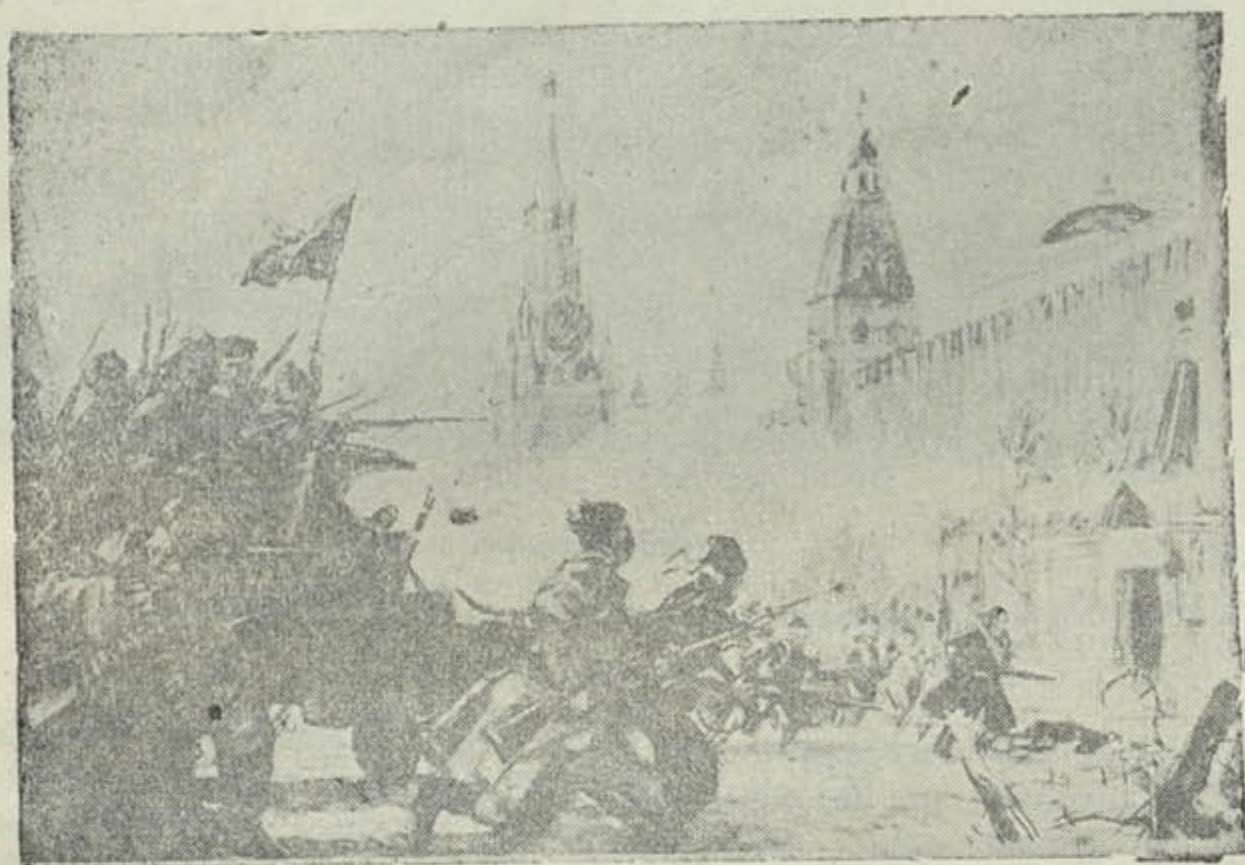
Кастрычнік 1947 г.

*Пад сцягам Леніна,
пад вадзіцельствам Сталіна,
наперад, да перамогі камунізма!*

Штурм Крэмля

Карціна лаўрэата Сталінскай
прэміі Д. А. Шмарынава

НЯХАЙ ЖЫВЕ ВЯЛІКАЯ КАСТРЫЧНІЦКАЯ СОЦЫЯЛІСТЫЧНАЯ РЭВОЛЮЦЫЯ!

7 лістапада (25 кастрычніка) 1917 года рабочы клас у саюзе з бяднейшым сялянствам пад кіраўніцтвам партыі Леніна—Сталіна звергнуў панаванне буржуазіі і ўстанавіў уладу Советаў.

У выніку перамогі пролетарскай рэвалюцыі палітычная ўлада ўпершыню ў гісторыі чалавецтва перайшла ў рукі рабочага класа і працоўнага сялянства. Працоўныя сталі сапраўднымі гаспадарамі свайго лёсу, свайго жыцця, свайго шчасця. Яны атрымалі ўсё, аб чым марылі на працягу стагоддзяў. На другі-ж дзень рэвалюцыі была адменена памешчыцкая ўласнасць на зямлю. Больш 150 мільёнаў дзесяцін зямлі перададзена сялянам без усякага выкупу. Усе багацці краіны: лесе і воды, зямлі і выкапні (нафта, вугаль, руда), фабрыкі і заводы, банкі і чыгункі зрабіліся здабыткам працоўных, усенароднай уласнасцю. Вялікая Кастрычніцкая соцыялістычная рэвалюцыя знішчыла соцыяльны ўціск, нацыянальную няроўнасць і заклала асновы брацкага супрацоўніцтва паміж народамі нашай Радзімы. Яна прынесла поўнае разняволенне нашай жанчыне. Працоўныя жанчыны, самыя прыгнечаныя з усіх прыгнечаных у мінулым, атрымалі магчымасць актыўна ўдзельнічаць ва ўсіх галінах грамадскага, гаспадарчага і культурнага жыцця краіны.

Кастрычніцкая рэвалюцыя назаўсёды пакончыла з ганебным мінулым і паставіла перад працоўнымі грандыёзныя задачы ў справе перабудовы ўсяго жыцця на новы, соцыялістычны лад.

Аглядаючыся на пройдзеныя за трыццаць год шлях, кожны савецкі чалавек адчувае, як сэрца яго перапаўняецца пачуццём найвялікшай радасці і законнай гордасці за сваю Радзіму, за партыю Леніна—Сталіна, пад кіраўніцтвам якой мы дабіліся сусветна-гістарычных перамог.

Наша краіна з адсталай у тэхніка-эканамічных адносінах, разбуранай і поўжабрацкай ператварылася ў магутную індустрыяльную соцыялістычную дзяржаву з першакласнай тэхнікай, буйнейшай механізаванай сельскай гаспадаркай, магутнымі ўзброенымі сіламі і самай перадавой культурай у свеце.

Савецкі народ законна ганарыцца грандыёзнымі тварэннямі сваёй працы: сотнямі выраштых занаварадоў, лепшым у свеце метро, пабудовай Беларускага і Масква—Волга каналаў, Днепрагэсам, газавых Саветаў—Масква, тысячамі буйнейшых прадпрыемстваў, камбінатаў, электрастанцый.

Калектывізацыя дала магчымасць пакончыць з адвечнай адсталасцю сельскай гаспадаркі. У 1940 годзе на палях краіны было сабрано 7,3 мільярда пудоў збожжа супроць 4—5 мільярдаў у 1913 годзе. Трактарны парк

у 1940 годзе складаў 523 тысячы трактараў і 182 тысячы камбайнаў.

Пад кіраўніцтвам партыі Леніна—Сталіна праведзена культурная рэволюцыя ў краіне. Амаль усе дарослае насельніцтва стала пісьменным. Усе дасягненні культуры сталі здабыткам народа. Права на асвету гарантавана кожнаму савецкаму чалавеку, першапачатковае навучанне стала абавязковым. Для дзяцей адчынены дзесяткі тысяч школ, інстытутаў, тэхнікумаў. У нашых вышэйшых навучальных установах больш студэнтаў, чым ва ўсіх краінах Еўропы, разам узятых.

З петраў народных выраслі кадры савецкай інтэлігенцыі, узгадаванай і вышэставанай савецкаю ўладай і большэвіцкай партыяй.

Вялікую частку выдатных кадраў нашай новай, савецкай інтэлігенцыі складаюць жанчыны. Сярод спецыялістаў з закончанай вышэйшай адукацыяй жанчын 42,3 процанта. Звыш 250 тысяч жанчын—інжынераў і тэхнікаў—занята ў прамысловасці. Больш 100 тысяч жанчын працуюць урачамі (да рэволюцыі жанчын-урачоў налічвалася 2 тысячы). Звыш мільёна жанчын занята ў органах народнай асветы.

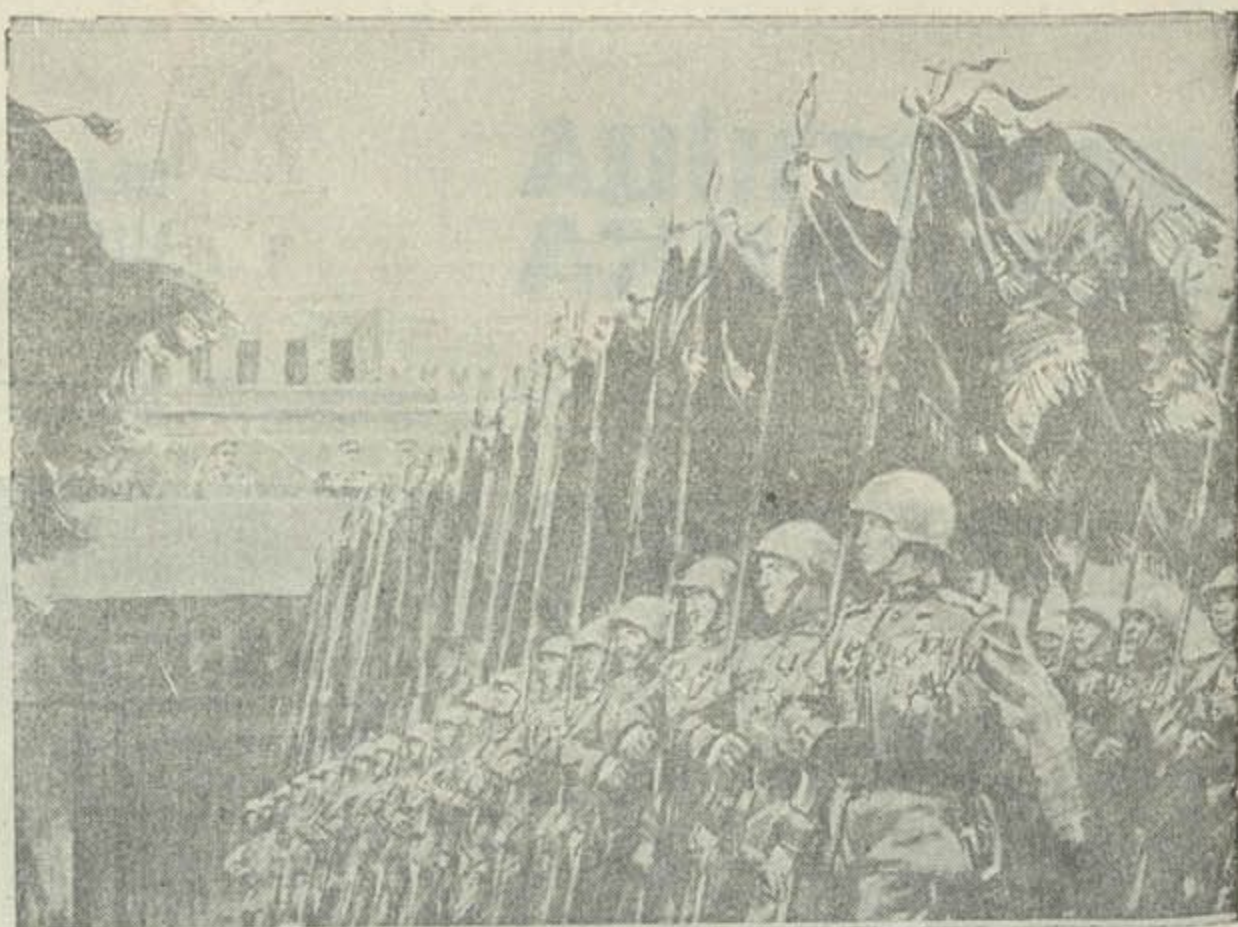
Адным з найвялікшых заваяванняў савецкіх людзей за 30 год з'яўлення непарушнай дружбы і брацкае супрацоўніцтва паміж народамі СССР. Дасягнутае ў выніку перамогі сацыялізма маральна-палітычнае адзінства савецкага народа вытрымала бліскучы экзамен у гады Айчынай вайны. На абарону сваёй маці-Радзімы паўстаў увесь наш народ, як адзін чалавек. Савецкую Радзіму гераічна абараняла вялікая колькасць жанчын. Савецкая ўлада высока ацаніла іх заслугі ў абароне Айчыны і ўручыла ім каля 120 тысяч ордэнаў і медалёў Савецкага Саюза, а 62 жанчынам прысвоіла вялікае званне Героя Савецкага Саюза.

Айчынная вайна завяршылася поўным разгромам нямецкіх фашыстаў і японскіх імперыялістаў. Савецкі народ, намяціўшы велічны план новай пяцігодкі, прыступіў да аднаўлення сваёй разбуранай ворагам краіны. Узнікаюцца з руін гарады і сёлы, аднаўляюцца і ўзнікаюць новыя фабрыкі і заводы, будуцца культурныя ўстановы і жыллёвыя памяшканні.

Да 1950 года наша народная гаспадарка павінна быць не толькі адноўлена, але і значна перавысіць даваенны ўзровень развіцця. Прадукцыя прамысловасці павінна ўзрасці амаль у паўтара раза.

У выніку перамогі Вялікай Кастрычніцкай рэволюцыі беларускі народ атрымаў сваю дзяржаўнасць. За год савецкай улады адсталая поўкалонія царскай Расіі ператварылася ў перадавую індустрыяльна-калгасную дзяржаву. У рэспубліцы вырасла буйная вытворчасць, валавая прадукцыя якой у 1940 годзе перавысіла ўзровень 1913 года ў 23 разы. Калгасныя палі апрацоўвала каля 10.000 трактараў і дзесяткі соцень камбайнаў. Разам з эканамічным ростам расквітнела і культура беларускага народа.

Вялікія страты (75 мільярдаў рублёў) нанеслі народнай га-

Парад Перамогі

Карціна лаўрэата Сталінскай прэміі Д. А. Шмарынава

спадарцы рэспублікі нямецка-фашысцкія варвары.

Пад кіраўніцтвам большэвіцкай партыі і з дапамогай вялікага рускага народа беларускі народ паспяхова залечвае нанесеныя вайной раны.

Па закліку працоўных гераічнага Ленінграда па ўсёй краіне шырока разгарнулася сацыялістычнае спаробніцтва да 30-й гадавіны Вялікай Кастрычніцкай рэволюцыі. Тысячы прадпрыемстваў выканалі гадзавыя вытворчыя планы. Дзевяцімесячны план па валавой прадукцыі ўсёй прамысловасцю СССР выканав на 103 процанты.

Дасягненні работнікаў сацыялістычнай індустрыі пераклікаюцца з працоўнымі подзвігамі савецкага сялянства. На палях краіны вырашчаны багаты ўраджай хлеба, бульбы і тэхнічных культур. Цэлыя вобласці адна за другой рапартуюць таварышу Сталіну аб паспяховым выкананні сваіх абавязанняў перад дзяржавай.

Усенароднае свята савецкі народ сустракае з вялікім уздымам. Поўны сіл і бадзёрасці, ён упеўнена глядзіць у сваю вялікую будучыню. Пад кіраўніцтвам большэвіцкай партыі, смела пераадольваючы ўсе цяжкасці, савецкі народ павядзе сваю любімую Радзіму да новага росквіту, да ззяючых вяршынь камунізма.

У дзень слаўнага трыццацігоддзя Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэволюцыі многамільённы савецкі народ прадэманструе несакрушальную магутнасць сацыялістычнай Радзімы, сваю беззаветную адданасць партыі большэвікоў, бязмежную любоў да арганізатара і натхніцеля ўсіх нашых перамог — вялікага Сталіна.

Няхай жыве Усесаюзная Комуністычная партыя большэвікоў — натхніцель і арганізатар нашых перамог!

Няхай жыве правадыр савецкага народа — вялікі Сталін!

СОВЕЦКІМ ЖАНЧЫНАМ

ПРЫВІТАННІ К 30-й ГАДАВІНЕ КАСТРЫЧНІКА АД ЖАНЧЫН 3-ЗА МЯЖЫ

ЭЖЭНІ КАТОН —

Старшыня Саюза французскіх жанчын,
Старшыня Міжнароднай дэмакратычнай
федэрацыі жанчын

У час, калі ўся Францыя рыхтуецца да святкавання 30-й гадавіны Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі 1917 года, я гарача вітаю савецкіх жанчын, якія ўнеслі вялікі ўклад у перамогу дэмакратыі над дзяржавамі асі і працуюць цяпер з такім энтузіязмам над аднаўленнем сваёй краіны і пабудовай міру.

★ ★ ★

ДАЛОРЭС ІБАНУРЫ (ПАСІОНАРЫЯ)

Віцэ-старшыня Міжнароднай
дэмакратычнай федэрацыі жанчын

Гіганцкае полымя Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі 1917 года дасягнула самых аддаленых куткоў нашай поўфеадальнай Іспаніі, натхняючы на барацьбу за сацыялізм мільёны мужчын і жанчын, прыгнечаных і эксплуатаемых рэакцыйнымі кастамі.

Вокліч радасці і энтузіязма вырваўся з грудзей мільёнаў, адчуўшых, што іх мары аб справядлівасці ўвасабляюцца ў першай сацыялістычнай дзяржаве свету, якая ўзнікла ў барацьбе супроць старога, спаракхнелага, супроць прыгнёту і тыраніі капіталізма, які занявольвае масы працоўных, знішчае нацыянальную індывідуальнасць і суверэнітэт народаў.

Суровы і цяжкі быў шлях, пройдзены маладой савецкай сацыялістычнай дзяржавай за трыццаць год яе жыцця, але велізарны па свайму гістарычнаму значэнню. Працоўныя ўсяго свету ніколі не забудуць, што Савецкі Саюз і яго слаўная армія былі асноўнымі фактарамі разгрому гітлерызма.

Святкуючы 30-ю гадавіну Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, якая вызваліла шостую частку свету ад ярма капіталізма і рэакцыі, я шлю сардэчнае прывітанне Усесаюзнай камуністычнай партыі большэвікоў і яе вялікаму правадыру Сталіну, натхніцелю і кормчаму вялікай савецкай сацыялістычнай дзяржавы.

З хваляваннем і глыбокай любоўю я вітаю савецкі народ, яго мужчын і жанчын, якія, укладаючы сваю самаадданую творчую працу ў выкананне сталінскіх планаў, шчодро аддаючы сваю кроў і сваё жыццё абароне сацыялістычнай Радзімы, несакрушальна ўмацавалі грандыёзную справу Кастрычніцкай рэвалюцыі 1917 года, якая ўказвае сёння, як і ўчора, усім прыгнечаным зямлі шлях да вызвалення, міру і справядлівасці.

Дарагія сёстры!

У 30-ю гадавіну Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі польскія жанчыны шлюць савецкім жанчынам сваё гарачае прывітанне. Мы ніколі не забудзем аб тым, што Кастрычніцкая рэвалюцыя, вызваліўшая народы Расіі з-пад уціску царызма, прынесла свабоду і польскаму народу. Мы заўсёды будзем помніць аб вялікім укладзе савецкага народа ў справу разгрому гітлераўскіх орд, у справу вызвалення нашай Радзімы.

Нас захапляла гераічная барацьба савецкіх жанчын у час вайны і нас захапляе ваша велізарная праца, якую ўкладаеце вы ў аднаўленне народнай гаспадаркі вашай краіны—магутнага аплоту міру ва ўсім свеце.

У радасны дзень вялікага свята польскія жанчыны запэўніваюць вас, што прыкладуць усе намаганні да таго, каб разам з вамі і ўсімі свабодалюбівымі народамі мацаваць дэмакратыю і мір ва ўсім свеце.

Па даручэнню Галоўнага праўлення Саюза
польскіх жанчын:

Віцэ-старшыня—ЕУГЕНІЯ ПРАГЕРАВА,

Генеральны сакратар—

ІЗОЛЬДА КАВАЛЬСКАЯ.

★ ★ ★

ЦОЛА ДРАГОЙЧАВА —

Старшыня Нацыянальнага Камітэта
Айчыннага фронту, Генеральны сакратар
Балгарскага Народнага Жаночага Саюза

Дарагія таварышы!

Ад імя ўсіх дэмакратычных жанчын краіны і ўсяго балгарскага народа шлю вам гарачае прывітанне з прычыны трыццатай гадавіны Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі.

Трыццаць год ідэі Маркса—Леніна—Сталіна ператвараюцца ў справу. Трыццаць год існуе савецкая ўлада. Краіна без капіталізма, без эксплуатацыі чалавека чалавекам, краіна Сталінскай Канстытуцыі асвятляе шлях чалавечтву да сапраўднай дэмакратыі, свабоды і роўнапраўя народаў.

Балгарскі народ, вольная балгарская жанчына ніколі не забудуць светлага прыкладу і вялікай дапамогі, аказанай нам Савецкім Саюзам. Мы вечна будзем удзячны вялікаму рускаму народу за наша двухразовае нацыянальнае вызваленне.

Народная Канстытуцыя дае балгарскай жанчыне і права і неабмежаваныя магчымасці працаваць і змагацца побач з савецкай жанчынай за дэмакратыю, за мір, за шчаслівае мацярынства, за здаровае і светлае дзяцінства.

ФАКТЫ І ЛІЧБЫ

ДАРАГІ ЧЫТАЧІ!

У дзень вялікай урачыстасці, калі сэрца поўніцца радасцю, ты аглядаешся на велічны шлях, што прайшоў разам з народам, краінай, з рэспублікай сваёй. Няхай-жа ў гэтым табе дапамогуць нешматлікія лічбы і факты, што прыводзім ніжэй. Удумайся ў іх — гана-рыся імі!

ПРАМЫСЛОВАСЦЬ

Беларусь да Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі была адсталай ускраінай царскай Расіі, з саматужнай прамысловасцю.

За гады першай імперыялістычнай, а затым грамадзянскай вайны канчаткова збяднелі і без таго ўбогія прадпрыемствы Беларусі. У 1921 годзе яны выпускалі толькі 30 процантаў прадукцыі супроць даваеннага ўзроўню.

І толькі Вялікая Кастрычніцкая рэвалюцыя выратавала нашу краіну, у корні змяніла яе эканоміку.

За гады сталінскіх пяцігодкаў валавая прадукцыя прамысловасці Беларускай ССР узрасла ў 23, а здабыча электраэнергіі ў 120 разоў.

Небывалымі ў гісторыі тэмпамі пачала развівацца прамысловасць нашай рэспублікі. Ва ўсіх гарадах узніклі магутныя фабрыкі і заводы, аснашчоныя навейшаю тэхнікай: у Гомелі — завод сельскагаспадарчых машын, у Касцюкоўцы — шклозавод імя Сталіна, у Віцебску — трыкатажная фабрыка «КІМ» і швейная «Сцяг індустрыялізацыі», у Магілёве — шоўкавая фабрыка, у Бабруйску — дрэваапрацоўчы камбінат, у Оршы — ільнокамбінат, у Барысаве і Рэчыцы — запалкавыя фабрыкі і т. д. У Мінску, Оршы, Магілёве, Слуцку, Барысаве і многіх іншых гарадах уступілі ў строй новазбудаваныя электрычныя станцыі.

Нямецкія захопнікі зруйнавалі больш 10 тысяч нашых прамысловых прадпрыемстваў і вывезлі каштоўнае абсталяванне. Але беларускі народ пры братняй дапамозе вялікага рускага народа хутка залечвае гэтыя цяжкія раны. Ужо адноўлены і працуюць больш 6.000 прадпрыемстваў, сярод якіх

ПЕРАМОЖЦЫ

Кацярына Эдуардаўна Зубрыцкая і ўсяму працавітаму калектыву заводу».

розных прафесій. Ёй пішуць рабочыя, работніцы, інтэлігенты, як свайму пасланцу ў савецкі парламент. Яны нярэдка звяртаюцца за дапамогай, за парадай. І ні адзін з лістоў не застаецца без увагі. Скромя савецкай работніца, заслужыўшая высокае давер'е сваіх выбаршчыкаў, трымае з імі сталую сувязь.

Аднойчы тав. Зубрыцкая атрымала ліст са штампам палявой пошты. Гвардзейцы адной з танкавых часцей Савецкай Арміі пісалі:

К. Э. Зубрыцкая

«Мы з радасцю даведаліся аб вашых поспехах у перадакстрычніцкім саборніцтве, аб выдатных дасягненнях вашага завода. Так хутка перамагчы пасляваенныя цяжкасці, як перамаглі вы і ўвесь калектыв завода, могуць толькі савецкія людзі, бязмежна адданы Радзіме, большэвіцкай партыі, свайму любімаму правадыру і настаўніку — таварышу Сталіну. Ад усёй душы вітаем з дасягнутымі вынікамі, жадаем дабіцца новых працоўных перамог у ажыццяўленні задач пасляваеннай Сталінскай пяцігодкі. Перадайце ад нас шчырае баявое прывітанне вашым работніцам, сяброўкам

Савецкія воіны падзяліліся сваімі поспехамі ў баявой і палітычнай вучобе.

У той-жа дзень у сігнальным цэху, дзе працуе Кацярына Эдуардаўна, адбыўся мітынг. Напісаць адказ, расказаць аб рабоце завода і яго людзей было даручана тав. Зубрыцкай.

Кацярына Эдуардаўна ў простых сардэчных словах расказала воінам аб слаўных працоўных буднях заводскага калектыва, аб тым, як ён рыхтуецца дастойна адзначыць усенароднае свята працоўных — 30-ю гадавіну Вялікага Кастрычніка.

Заснаваны больш 20 год назад завод з'яўляўся адзіным прадпрыемствам у Савецкім Саюзе, дзе вырабляліся прыборы напольнага і сігнальнага абсталявання для чыгуначнага транспарту. Немцы ператварылі яго ў попел і руіны.

— Зараз не пазнаць нашага завода. Ён паўстаў з попелу і ўжо з 1944 г. зноў пачаў дзавць прадукцыю. Будуючы завод, мы адначасова забяспечвалі транспарт сігналізацыйнымі прыборамі. У сучасны момант з канвеера штомесячна сходзіць 370 тысяч ліхтароў і рознага стрэлачнага абсталявання — амаль удвая больш, чым перад вайной. Завод унэўнена набірае тэмпы і набліжаецца да выканання плана-вых заданняў апошняга года Сталінскай пяцігодкі. Хутка ўступіць у строй новы кавальска-прэсавальны цэх, аснашчоны першакасным абсталяваннем, заканчваецца будаўніцтва новай кацельнай і ліцейнага цэха. 30 сем'яў рабочых нядаўна ўсяліліся ў новы дом, пабудаваны ў цэнтры горада. Да Кастрычніцкіх сят новаселле справяць сем'і, для якіх заканчваецца будаўніцтва другога дома ў 620 квадратных метраў жылой плошчы.

Рабочы калектыв свята выконвае свае перадакстрычніцкія сацыялістычныя абавязальствы. Завод з месяца ў месяц перавыконвае вытворчы план. Яшчэ ў верасні закончыў дзесяцімесячную праграму на 104 процанты. Два цэхі завода — сігнальны і механічны ўжо даўно завяршылі гадавы план і выпускаюць прадукцыю ў лік 1948 года.

Ва ўсе гэтыя поспехі вялікі працоўны ўклад зрабілі нашы работніцы жанчыны. Яны праяўляюць шмат ініцыятывы і вынаходніцтва. Мая суседка па рабоце Валянціна Віскова выконвае норму на 220 проц. і завяршыла ўжо дзве гадавыя нормы. Нястомна працуе каваль Нікіціна, выконваючы норму больш як на 200 проц. Па тэмпах і якасці работы яна не ўступае вольгатаму кавалю тав. Калошы.

Кацярына Эдуардаўна назвала прозвішчы многіх работніц-стаханавак. Яна расказала і аб тым, як майстар Міхail Вадап'янаў, следуючы прыкладу Нікалая Расійскага, ператварыў свой участак у сучасны стаханавскі. Гэты участак, працуючы па ўзвышанаму графіку, пры меншай колькасці рабочых стаў даваць больш прадукцыі. Штампельшчыца Кулагіна замест 15 дэталяў па норме вырабляе ў змену на 70 дэталяў. 84 рабочыя і работніцы датэрмінова выканалі гадавы план, а 31 чалавек даў на дзве гадавыя нормы і энергічна працуе над выкананнем трэцяй.

Але ні словам не абмовілася тав. Зубрыцкая аб сваіх стаханавскіх справах. У гэтым яна праявіла сваю скромнасць. На заводзе яна па праву лічыцца пераможцам перадкастрычніцкага сацыялістычнага спаборніцтва.

Вось што паведаміў нам аб рабоце Кацярыны Эдуардаўны начальнік сігнальнага цэха Барыс Піскі.

— Цэх атрымаў аператыўнае заданне ад Міністэрства Шляхоў Зносін асвоіць новы від прадукцыі — ліхтары для пуцявога абходчыка. Асваенне канструкцыі ліхтара патрабавала нямала працы і вынаходніцтва. І за гэту работу ўзялася Кацярына Эдуардаўна. Яна за мінімальна кароткі тэрмін асвоіла найбольш складаны працэс — выраб шчыткоў для блок-камеры. З першых-жа дзён тав. Зубрыцкая пачала выпускаць па 600 шчыткоў у змену, а пасля па 800, 1000 і больш. Але і на гэтым яна не спынілася. На працэсе зборкі ліхтара прымянялася спецыяльнае абсталяванне, якое прыводзіла да лішняй траты часу. Кацярына Эдуардаўна прышла да вываду, што збіраць корпус ліхтара можна з поспехам без гэтага прыстасавання. Вынікі хутка сказаліся — прадукцыйнасць працы ўзрасла на 25 процантаў без зніжэння якасці прадукцыі. Яна ўнесла каля дзесятка прапаноў, ажыццяўленне якіх дало значную эканомію. Пра-

цуючы па яе метаду, работніца Валянціна Васкова збірае за змену па 80 ліхтароў пры норме 50.

Совецкая патрыётка Кацярына Зубрыцкая першай на заводзе заканчвае норму трохгадовага плана. Нездарма аб ёй гавораць:

— Наша Кацярына Эдуардаўна ніколі не жыве сённяшнім днём, яна заўсёды імкнецца ў будучае. І таму на 3 гады крочыць уперадзе.

Тав. Зубрыцкая дабіваецца, каб ўсе змены, цэхі, кожны рабочы працавалі з аганьком, з задорам. Як кіраўнік стаханавскай школы, яна клапаціваецца вырашчвае новыя кадры стаханавцаў, вучыць іх майстэрству высокапрадукцыйнай работы, перадае свае навыкі і вопыт.

На заводзе ідзе падрыхтоўка да 7-га лістапада. Упрыгожваюцца пэхі, рыхтуюцца лозунгі. На транспаранты наносіцца лічбы працоўных перамог. Прыгожа будзе выглядаць святочная калона электратэхнічнага завода. І ў першых шэрагах пройдуць слаўныя савецкія патрыёткі — пераможцы ў перадкастрычніцкім сацыялістычным спаборніцтве: Кацярына Эдуардаўна Зубрыцкая, яе вучаніца Валянціна Віскова і многія іншыя.

г. Гомель.

Г. ПАУЛАЎ.

ФАКТЫ І ЛІЧБЫ

такія магутныя заводы, як станкабудаўнічыл ў Мінску, Оршы, Гомелі, Віцебску, цэментны ў Ваўкавыску, паравоза-вагонарамонтны ў Гомелі, лесакамбінат у Бабруйску і многія іншыя.

Пяцігадовы план нашай рэспублікі сапраўды грандыёзны. Прамысловая вытворчасць у канцы пяцігодкі на 16 процантаў перавысіць даваенны ўзровень. Капітальныя ўкладанні складуць 6 мільярдаў 950 мільёнаў рублёў. Магутнасць электрастанцый вырасце ў 2,2 раза. Аб'ём валавой прадукцыі ў заходніх абласцях рэспублікі перавысіць даваенны ў 2,5 раза.

Ужо будуюцца і паступова ўваходзяць у строй зусім новыя галіны прамысловай вытворчасці. Растуць гіганты новай індустрыі: аўтамабільны, трактарны, веласіпедны заводы, тонка-суконны і плюшавы камбінаты і іншыя прадпрыемствы.

Наша рэспубліка паспяхова ажыццяўляе задачы новай сталінскай пяцігодкі. У параўнанні з 1946 годам валавая прадукцыя 1947 года ўзрасце на 43 процанты. Сотні прадпрыемстваў рэспублікі вышлі пераможцамі ў перадкастрычніцкім спаборніцтве, выканаўшы і перавыканаўшы свае гадавыя вытворчыя планы.

З вялікай радасцю сустракае 30 гадавіну Кастрычніка сям'я пуцявога абходчыка А. Т. Князева са станцыі Княжыцы Віцебскай вобласці. У гэтай сям'і два героі. Маці Дар'і Андрэеўне прысвоена высокае званне «Маці-герані», старшаму сыну Васілю — Героя Савецкага Саюза. На здымку: сям'я Князевых.

Фота І. Шышко.

СЕЛЬСКАЯ ГАСПАДАРКА

На тэрыторыі Беларусі да рэвалюцыі 66,5 процанта ўсёй зямлі належала памешчыкам, а на долю 664 тысяч сялянскіх гаспадарак прыходзілася толькі 33,5 процанта. Пяць зямельных магнатаў: граф Тышкевіч, Патоцкі, князь Радзівіл, Вітгенштэйн, княгіня Гогенглоэ уладалі больш чым двума мільёнамі дзесяцін. 30 памешчыкаў Мазыршчыны мелі зямлі ў 3 разы болей, чым усё сялянства.

Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя паклала канец гэтай сацыяльнай несправядлівасці. З рук савецкай улады сялянства атрымала мільёны дзесяцін, якія раней належалі зямельным магнатам.

Беларуская вёска стала непазнавальнай, асабліва за час калектывізацыі. У 1940 г. на палях Беларусі працавала 9.720 трактараў, 1.592 камбайны, 2.300 складаных сельскагаспадарчых машын. Прадукцыйнасць сельскай гаспадаркі супроць 1913 года значна павялічылася, пасевы пшаніцы выраслі ў 5, а тэхнічных культур — больш чым у 2,6 раза.

Расла з года ў год ураджайнасць. Толькі за 3 гады (1938 — 1941) валавы збор збожжа ў калгасах павысіўся на 44 мільёны пудоў. Калгаснае сялянства пад кіраўніцтвам большэвіцкай партыі ўпэўнена ішло да культурнага і заможнага жыцця.

Нямецка-фашысцкія варвары нанеслі сельскай гаспадарцы велізарныя страты. Яны знішчылі ўсе МТС, калгасы, саўгасы. Пасеўная плошча зменшылася на 60 процантаў.

Зараз адноўлены ўжо ўсе калгасы рэспублікі, усе 337 МТС. Многія калгасы дабіліся не толькі даваенных, але і больш высокіх ураджаяў. Ліквідуецца бескароўе. Толькі за апошнія два гады колькасць буйнай рагатай жывёлы ў калгаснікаў і сялян-аднаасобнікаў павялічылася на 547 тысяч галоў.

У 1950 г. сельская гаспадарка рэспублікі дасць збожжа 3177 тысяч тон, ільновалакна 84.000 тон, бульбы 14.355.000 тон і шмат іншых прадуктаў.

Рыжання Кастрычніка

Восень паклала на ласы свае непаўторныя фарбы. На белых бярозках — залацісты ўбор. Дубы, ясені, клёны прыхарошаны ў яркажоўтае лісце. Яны так прывабна паглядаюць на падарожніка, што нават у ветру-свавольніка не хапае ні сіл, ні адвагі сарваць гэта ўрачыстае лясное ўбранне.

Раптам сцяна лясоў абрываецца, і перад падарожнікам, бы ў казцы, вырастае вялізнае паселішча з 250 утульных сялянскіх домікаў. Гэта — сяло Востраў. З трох бакоў акружае яго ланцужком невялічкая рэчка Мышанка, за якой па нізінах расплываліся воды ручаёў ды балот. Ласы, балоты ды худыя, мізэрныя землі, бездарожжа і аддаленасць ад населеных цэнтраў зусім нагадвалі жыццё на востраве. Так яшчэ здаўна і называлі сяло — Востраў.

Была тут, вядома, і ўрадлівая зямля. Тысячы гектараў лепшай раллі належалі графу Патоцкаму ды асаднікам. У вёсцы Любейкі Астроўскага сельсавета 60 сялянскіх двароў мелі 100 дзесяцін зямлі, а 15 асаднікаў — 900.

Астроўскія-ж сяляне або зусім не мелі зямлі і былі за парабкаў, або сеялі хлеб на купінах сярод балот. Галадалі, талелі, раней часу паміралі. Многія ўвосень пакідалі бацькаўшчыну і выязджалі загіраці на пабочныя заробкі.

Пасля доўгіх вандраванняў астраўчане, знішчаныя цяжкаю працай на заводах і ў дварах французскіх, бельгійскіх, літоўскіх, нямецкіх капіталістаў і памешчыкаў, поўбосыя і галодныя варочаліся ў роднае сяло на далейшыя пакуты. Не было куды падацца працоўнаму селяніну. Асабліва цяжка прыходзілася жанчыне-сялянцы. Нястача, голад, хваробы былі спадарожнікамі ўсяго яе жыцця. Сярод бяспраўных

беларусаў памешчыкі і асаднікі свайго дома насаджалі неўцтва, пакідаючы іх непісьменнымі.

І толькі савецкі ўрад прынёс астраўчанам святло свабоды. Другім стала жыццё, другімі сталі людзі. Яны крочаць у нагу са ўсім народам савецкай краіны. Насельніцтва Вострава ў поўнай меры карыстаецца вялікімі заваёвамі Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, правам на працу, на адпачынак, на асвету.

Ад савецкай улады астраўчане атрымалі дадаткова 350 гектараў былых графскіх зямель, на якіх цяпер зелянеюць палі азімага збожжа, чарнеюць тлустыя скібы зябліва.

У гэтым годзе астраўчане атрымалі ад дзяржавы больш 400 кубаметраў лесу і пабудавалі 62 дамы, канчаюць будаўніцтва яшчэ 6 дамоў. Адкрыта няпоўная сярэдняя школа. Фельчарска-акушорскі пункт акажа ў гэтым годзе кваліфікаваную дапамогу больш як 50 жаніцам. Кожны вечар у клубе, хаце-чытальні збіраюцца сяляне. Раней газет тут ніхто не чытаў, а цяпер сяляне сельсавета выпісваюць 446 экзэмпляраў газет.

Усе вуліцы сяла ў густым навуцінні правадоў. У 250 сялянскіх дамах гарыць электрычнае святло. Нават у хаты хутаран, якія жывуць за палутара кіламетра ад Вострава, праведзена электрычнасць. Энергія «белага вугалю» ракі Мышанкі, ператвораная ў электрычнасць, ідзе па правадах у сельсавет і ў школу, у клуб і ў хагучытальню, у фельчарска-акушорскі пункт і ў аптэку.

Актыўнай грамадска-палітычнай сілай з'яўляюцца жанчыны Вострава. Ніна Рагачэвіч працуе старшынёй жонсавета. Яна кіруе рознастайнай дзейнасцю 32-х дэлегатак — мясцовых сялянак.

Жанчын-актывістак можна бачыць і на фельчарска-акушорскім пункце, і ў аптэцы, і ў школе. Дэ-

*Няхай жывуць жанчыны СССР —
вялікая сіла савецкага грамадства,
актыўныя ўдзельніцы палітычнага, гаспадарчага
і культурнага жыцця нашай краіны!*

У калгасе імя Калініна Гродзенскай вобласці фруктовы сад займае 14 гектараў. Калгас атрымлівае ад сада вялікі даход. На здымку: калгасніца Спірыдонова за зборам яблык. Фота Л. Эйзіна.

лет
паз
роу
сте
ма
гар
го
дзя
нас
чы
бал

пр
спі
кам

да
сов
Сод
чле
дзя
ра

ны
цін
пра
Ст
бы
сро
нач

лі
сха
юш
суо
ры
над

лу
ла
зд
В.
л

дэлегаткі дапамагаюць сельсавецу ў палешанні пастаноўкі аховы зда-роўя, аховы мацярынства і дзяцінства. У Востраве—25 многадзетных мацярэй, удастоеных высокіх узна-гарод. Толькі за 5 месяцаў бягучага года мацеры атрымалі 26.600 руб. дзяржаўнай дапамогі на многадзет-насці. Сярод іх—Сцепаніда Шым-чык, Агаф'я Метка, Аляксандра Со-баль.

Яны паказваюць асабісты прыклад і арганізатарскія здольна-сці ва ўсіх грамадска-палітычных кампаніях.

Зараз у Востраве рыхтуюцца да выбараў у мясцовыя саветы. Вольга Дзянішчык і Соф'я Гаўрыльчык працуюць членамі выбарчых камісій. На-дзя Пачакайла клапаціцца аб аку-ратнай дастаўцы газет у агітпункт.

Заўсёды людзі ў клубе. Тут кож-ны месяц дэманструюцца 4 кінокар-ціны. Апошні фільм «Клятву» прагледзелі амаль усе астраўчане. Стацыянарную кіноапаратуру на-было насельніцтва на ўласныя сродкі. Дэлегаткі і тут праявілі свой пачын.

...Усё карацеюць асеннія дні. І ка-лі за чароўным восеньскім лесам схавецца сонца—у сяле ўспыхва-юць лямпачкі Ільіча. З радасцю сустракае селянін дыханне Каст-рычніка ў сваім доме і з светлай надзеяй глядзіць у будучыню.

Ляхавіцкі раён

І. МАРНАУ.

У Гарадзееўскім сельсавеце, Жа-лудокскага раёна, Гродненскай воб-ласці пушчана электрастанцыя. На здымку: сялянка вёскі Новасяды В. Шэршань уключае электрычную лямпачку. Фота Л. Эйдэна.

У Маскву

(Ліст старой калгасніцы)

Я даўно табе хацела
Напісаць, таварыш Сталін,
Аб сваім наведанні шчасці,
Што прынёс нам новы час,
Аб маім жыцці дзівосным
Паляцелі песні ў далі.
Слухай, любі, слухай, мудры,
Мой прайдзівы прасты сказ.

Я часамі ўспамінаю
Дзён мінулых злое гора.
Я не бачыла юнацтва,
Сэрца поўніў горкі сум.
Гаравала дні і ночы,
Ледзьве дыхала ад зморы
І не знала, дзе схаватца
Ад цяжкіх, майклівых дум.

Хто-б тады сказаў, хто ведаў,
Што дачка мая, Марына,
Будзе знатнай і багатай
І ў калгасе старшынёй.
А працуе — глянуць міла,
Людзі кажуць — малайчына!
І старыя, і малыя
Рады дзеўчыне маёй.

Ці-ж такой была калісьці
Маладосць мая цяжкая?
Бедавала сірацінай,

Птушкай марыла я стаць,
Каб ляцець у свет на крыллях
Над балотамі, над гаем,
Каб знайсці сваю свабоду,
Шчасце — долю адшукаць.

Так калісь аб крыллях сніла...
А дачка мая другая
Смела водзіць самалёты
Над прасторнаю зямлёй
Птушкай срэбранай імчыцца
Комсамолка дарагая,
Сцеражэ яна граніцы —
Нашу сілу і спакой.

Песні сумныя начамі
Я паціхеньку спявала
Над калыскаю дачушкі —
Трэцій ластаўкі маёй.
Ці-ж я думала калісьці,
Што яна артысткай стане
І ў высокай, белай зале
Захапляцца будучы ёй?

Як яна спявае чыста,
Салавейка пазайдросціць!
Я смяюся, падпяваю,
Забываю на гады.
Песні льюцца, славяць сілу
Нашай яснай маладосці,
Канстытуцыю, што дай нам
Ты, наш мудры правадыр.

Вось якія мае дзеці!
Ну, а я сама, старая,
У калгасе брыгадзірам,
У мяне клапаціў шмат.
Я живу цяпер заможна
І парой не адчуваю,
Што сівец русы волас,
Што ідзе пад шэсцьдзесят.

Дарагі таварыш Сталін!
Я яшчэ-б сказаць хацела:
Берагу я ў сэрцы мару,
Мне-б паехаць у Маскву!
Мне-б хоць раз цябе пабачыць
І сказаць на прасту, шчыра:
— Дзякуй, родненькі, за тое,
Што шчасліва так живу!

Дзякуй, наш вялікі Сталін,
Ад мяне і ад калгаса,
Ад маіх дачок прыгожых,
Ад унукаў і сыноў.
Дзякуй, мудры і любімы,
Мы табе жадаем, ясны,
Веселосці і здароўя
І жыцця на шмат гадоў!

КУЛЬТУРА

За гады савецкай улады амаль усё дарослае насельніцтва Беларусі стала пісьменным. Уведзена абавязковае ўсеагульнае навучанне дзяцей ад 7 да 14 год. Пасля вайны адбудавана і адноўлена 11.915 школ, у якіх навучаецца 1,5 мільёна дзяцей.

У 1947 г. на народную асвету дзяржава асінвала 1 мільён 287 тысяч рублёў—у два разы больш, чым у 1940 годзе.

Пасля вайны ў рэспубліцы адкрыта і працуе 25 вышэйшых і 109 сярэдніх навучальных устаноў.

Пышна расквітнела мастацтва Савецкай Беларусі. Зараз працуе ўжо 12 тэатраў, 552 кіноўстаноўкі, 16 музычных вучылішчаў і школ, 2 тэатральныя студыі, тэатральны інстытут. На рэспубліканскую выстаўку будуць прадстаўлены работы 50 мастакоў. Выдаецца больш 200 газет і журналаў.

З ЗЯМЛЯНАК—У НОВЫЯ ДАМЫ

У выніку нямецкай акупацыі без жылля засталася 412 тысяч сялянскіх сем'яў. Пасля вызвалення Беларусі ад фашысцкіх захопнікаў адбудавана ўжо 296 тысяч дамоў, у якія пераселена з зямлянак 1 мільён 830 тысяч чалавек.

Да 1950 года ў гарадах і раённых цэнтрах рэспублікі будзе пабудавана 4,2 мільёна квадратных метраў жыллой плошчы.

Шчасце

Вера ЛЮТАВА

Азначваючы трыццацігоддзе Вялікага Кастрычніка, мы ўсім сэрцам адчуваем, якое вялікае шчасце быць сённяшнім чалавекам.

Загадчык кафедры вочных хва-тоб Беларускага медінстытута Тацяна Васільеўна Бірыч сустрэла Кастрычніцкую сацыялістычную рэвалюцыю падлеткам.

У сям'і Тацяны Васільеўны была старэйшай. А сям'я была вялікая. Апрача яе сваіх дзяцей, бацька

Услед за ёй і астатнія члены сям'і атрымалі вышэйшую асвету. Адзін з братоў скончыў дзве акцэдэміі — сельскагаспадарчую і артылерыйскую; другі — Ленінградскі політэхнічны інстытут. Сястра Яўгенія стала навуковым работнікам, а Вольга — інжынерам-будаўніком.

Так шырокай хваляй хлынулі вызваленныя Кастрычнікам народныя таленты да вяршынь культуры і ведаў. Чалавек з народа стаў гаспадаром свайго лёсу.

1928 год для Тацяны Васільеўны быў знамянальным. Скончыўшы медфак, яна ў ліку лепшых была залічана ў аспірантуру пры Акадэміі навук па хваробах вачэй. Апрача таго, у гэтым годзе яе прынялі кандыдатам у члены партыі.

Маладым навуковым работнікам, улюбёным у сваю спецыяльнасць, вышла Бірыч у жыццё. Ёй здазлася, што быць урачом — лепш і цікавей за ўсё. Яна нават запэўнівала сястру Яўгенію пакінуць фізіка-матэматычны факультэт і стаць урачом.

Працуючы ў клініцы, яна ўвачавідкі пераконвалася ў тым, што хваробы вачэй прыносяць людзям шмат гора, а ёй хацелася неспі людзям радасць. І яна паставіла перад сабою мэту: стаць выдатным спецыялістам сваёй справы. У савецкай краіне для гэтага былі ўсе магчымасці.

Неўзабаве Бірыч атрымала навуковую камандыроўку ў першы Медыцынскі інстытут. Паездка ў Маскву дала ёй вельмі многа. Пад кіраўніцтвам прафесара Адзінцова яна засвоіла хірургічную тэхніку і асабліва зацікавілася навукова-экспериментальнай работай. Тут яна пачала сваю кандыдацкую дысертацыю: «Каверны зрокавага нерва», якую з поспехам абараніла, вярнуўшыся ў Мінск.

Тацяна Васільеўна ведала, што нельга спыняцца на дасягнутым. Ужо будучы дацэнтам, яна поўгода працуе ў Одэсе ў прафесара Філатова і там авалодвае тэхнікай перасадкі ратавіцы. Бачачы поспехі Бірыч, прафесар прапануе застацца ў яго, але яна едзе ў родны Мінск.

У Мінску, акрамя работы са студэнтамі, Тацяна Васільеўна загад-

Т. В. Бірыч

выхоўваў чатырох сірат — сваякоў. І ўсіх гоража жадаў вывесці ў людзі, даць вышэйшую асвету, хоць і разумеў марнасць сваіх імкненняў.

Калі адбылася Кастрычніцкая рэвалюцыя, бацька сказаў дзецям:

— Гэта ваша шчасце.

Тацяна Васільеўна была першай у сям'і, перада кім савецкая ўлада адкрыла дзверы універсітэта. Можна было самой выбіраць дарогу ў жыццё, кіруючыся толькі сваімі нахіленасцямі. І яна паступіла на медыцынскі факультэт Мінскага універсітэта.

вала аддзяленнем хваробы вачэй і была сакратаром партыйнай арганізацыі трэцяй клінічнай больніцы.

Калі пачалася вайна, Бірыч тры дні не выходзіла з больніцы, хоць дома засталіся маленькая дачка і выхаванка. Яна пакінула клініку толькі пасля таго, як хворыя былі эвакуіраваны.

Гады вайны Тацяна Васільеўна правяла ў Саратаве, дзе плённа працавала ў шпіталях, у клініцы па хваробе вачэй і ў медінстытуце. Спачатку да яе аднесліся недаверліва, — так мала яна была падобна на дацэнта пасля пакутлівай і працяглай эвакуацыі. Дакументаў-жа з ёй не было. Аднак, некалькі бліскуча праведзеных складаных аперацый заваявалі ёй аўтарытэт у навуковых колах Саратава.

Адным з першых Тацяна Васільеўна аперавала танкіста. Машына яго была разбіта снарадам, а сам ён атрымаў раненне: кавалачак сталі ад брані танка трапіў у вока. Раненне было сур'ёзнае, і ўрачы выказваліся на ўдаленне вока.

— Мы абавязаны зрабіць усё, каб захаваць яму зрок і вярнуць радзіме абаронцу, — гарача сказала Бірыч.

Аперацыя прайшла выдатна, і танкіст вярнуўся на фронт.

— Вы — мая правая рука, — гаварыў прафесар, даручаючы ёй сур'ёзна хворых і раненых.

У час Сталінградскай эпапеі бывалі выпадкі, калі Тацяна Васільеўна пачамі не пакідала шпіталь, праводзячы тэрміновыя аперацыі. Мноства вусных і пісьмовых падзяк атрымала яна ад тых, каму вярнула зрок.

За выдатную работу Саратаўскі абласны Совет ўзнагародзіў Бірыч пачотнай граматай.

У Саратаве Бірыч пачала пісаць сваю доктарскую дысертацыю аб лячэнні кіслародам некаторых відаў захворванняў вачэй. Гэта было новае, не даследванае медыцынскай навукай пытанне, і Тацяна Васільеўна адной з першых узятася за яго распрацоўку.

Тэма была паказана самім жыццём — патрабаваннямі вайны.

Эксперыменты далі дадатны вынік. Бірыч правяла каля 2.000 нагляданняў і ў маі гэтага года абараніла доктарскую дысертацыю.

Зараз прафесар Бірыч паспяхова прымяняе ў клініцы кіслароднае лячэнне пры некаторых відах атруч-

вання, пры туберкулёзе і іншых захворваннях вачэй.

Першым, каму ў свой час Тацяна Васільеўна паказала сваю дысертацыю, быў яе бацька — заслужаны настаўнік, які ўсё жыццё аддаў справе народнай асветы. Віншуючы дачку, ён усхвалявана сказаў, што ў яе адкрыцці шмат карысці. І не памыліўся.

Дзяўчына з Жлобіна — Людміла Шапрунова адразу страціла зрок. Яшчэ ўвечары яна была ў кіно, а раніцай перастала бачыць. Людміла балюча перажывала сваё няшчасце, але ў душы была ўпэўнена, што нашы ўрачы абавязкова выратуюць яе. Аднак, мясцовыя ўрачы аказаліся бяссільнымі. Дзяўчына была ў роспачы. Тады яе прывезлі ў Мінск, у клініку да прафесара Бірыч. У Людмілы было цяжкае туберкулёзнае захворванне вачэй, і Тацяна Васільеўна пачала яе лячыць кіслародам. Дзяўчына чула ўпэўнены мяккі голас прафесара, адчувала яе хуткія лёгкія рухі і зноў верыла ў сваё выздараўленне. Больш за ўсё ёй хацелася ўбачыць іменна Тацяну Васільеўну. Дзень, калі Людміла зноў ясна ўбачыла святло, стаў нібы другім днём нараджэння. Сярод людзей у белых халатах яна адразу пазнала прафесара Бірыч — невялікую хударлявую жанчыну з прыгожым высокім ілбом і жывымі вачыма.

Тамару Былыка, якая хварэла на туберкулёз вачэй, Тацяна Васільеўна таксама вылечыла кіслародам. Дзяўчына, якая нічога на бачыла, працуе цяпер чарцёжніцай.

З усіх канцоў Беларусі і нават з іншых рэспублік прыязджаюць хворыя ў клініку прафесара Бірыч.

Нядаўна маёр прывёз у клініку сваю старую маці Акуліну Панікалоўскую. Пайшоў ужо трэці год, як яна страціла зрок. Некалькі разоў была аперавана, але без поспеху. Пасля складанай аперацыі, якую правяла Тацяна Васільеўна, хворая пачала бачыць.

Аднойчы на прыём прывялі інваліда Айчынай вайны, аслепшага на фронце. Ён доўга лячыўся ў шпіталях, але зрок не вярнуўся. Тацяна Васільеўна здолела вярнуць яму 50 процантаў зроку; хворы стаў бачыць на адно вока.

— Вы чараўніца, — сказаў ён на развітанне.

Пад умелым кіраўніцтвам прафесара Бірыч плённа працуе і распекалетыў навуковых работнікаў.

Кожны тыдзень на кансультацыю да Бірыч сходзіцца шмат хворых, і яна нікому не адмаўляе. Усе свае веды і здольнасці аддае народу, прыносіць хворым людзям вялікую радасць — дае ім магчымасць зноў бачыць святло. І з вуснаў у вусны разносіцца добрая слава аб прафесару Тацяне Васільеўне Бірыч — дачцы сельскага настаўніка з-пад Барысава, перад якой савецкая Радзіма праклала шырокі шлях да творчай працы.

ФАКТЫ І ЛІЧБЫ

АХОВА МАЦЯРЫНСТВА І ДЗЯЦІНСТВА

У Расіі да рэвалюцыі штогод памірала пры родах 30 тысяч жанчын з-за адсутнасці медыцынскай дапамогі. Жанчынам прыходзілася карыстацца дапамогай павіальных бабак, і толькі ў буйных гарадах было некалькі радзільных ложкаў.

У студзені 1947 года на Беларусі налічвалася ўжо 3.178 радзільных ложкаў. Жанчыны, занятыя на рабоце, карыстаюцца адпачынкам па цяжарнасці на 77 дзён.

Нямецка-фашысцкія варвары знішчылі ўсе дзіцячыя ўстановы рэспублікі. Ужо адбудавана і працуюць 238 дзіцячых ясляў на 9.160 месц, 24 дашкольніцкія на 1.860 месц, 221 дзіцячыя і жаночыя кансультацыі, 20.430 дзяцей наведваюць дзіцячыя сады. 17.957 многадзетных мацярай рэспублікі ўзнагароджаны ордэнамі «Мацярынская слава», 46.383 маюць «Медаль мацярынства», 749 жанчынам прысвоена званне «Маці-геранія».

3 8 ліпеня 1944 г. многадзетным мацерам у рэспубліцы выплачана 398.820.200 рублёў.

Мал. Д. Краеільнікава

Тэкст А. АСТРЭЙКІ

К трыццатай слаўнай гадавіне
Дарогай торнай баявой
Ішла савецкая краіна
Братэрскай дружнаю сям'ёй.

Ішла праз буры, непагоды
Да мэты сонечнай наўсцяж.
Да перамогі вёў народы
Вялікі Сталін, бацька наш.
Іграйце весялей, музыкі,
Спявайце вёскі, гарады!
За стол святочны ў дзень вялікі
Сядайце, сёстры і браты.
Адзначыць дзень святочны права
Мы ўпартай працай здабылі.
Расла ад года ў год дзяржава —

Па добрых звычаях з нашанай
Мы пазнаёмім з вамі іх
У працы доблесных, адданных,
Заслужаных і баявых.
Прышла Сцяпанавя на свята.

І смех і радасць у палацы,
Сяброўскі шчыры поціск рук.
Дык вып'ем за Героя Працы —
За нашу мужную Чухнюк!
Тут і народная артыстка
Паміж сябровак і гасцей,

З Вярхоўнага Савета Дзярж
Вітае поціскам рукі
Гарэцкую — за ільносемя,

І мы мужнелі і раслі.
Глядзіце — у нас сям'я якая!
З раёнаў, сёл і абласцей
Сталіца наша дарагая
Сваіх паклікала гасцей.

Праславіла у гэты год
Яна за фрээрным варштатам
Наш Мінскі трактарны завод.
І загудзелі ў зале сцены,
Усе ўзняліся з-за стала:
То машыніст — Чухнюк Алена
На свята з рапартам прышла.
Яна вадзіла нам на славу
Пад бомбамі усю вайну
З боепрыпасамі саставы
У франтавую старану.

Александровская Ларыса —
Наш беларускі салавей.
Зіма Алена з ёю поплич.
За працу славіцца яна.
Гучыць па залі дружны вокліч:
— П'ем за наборшчыцу да дна.
Тут столькі блізкіх і знаёмых
Сабраліся сям'ёй адной:
Вось Грэкава — міністр Харчпрама,
А вось Маслоўская — Герой...
Святочны тост яна ўзняла
З віном гуллівым угару
За Мінск, што раны зажыўляе,
За партызанку-Беларусь,
За слуг народа — дэпутатаў,
Што за сталом паселі тут,
За лёс ішчаслівы і багаты
І за Кастрычніцкі салют.

Гурэцкую — за буракі.
Пра перамог працоўных веліч
Складае гімны родны край.
Хвала Стыкут і Хаміцэвіч
За ўдой вялікі, за ўраджай!
Багаты хлеб для Беларусі
Расцілі ўласнаю рукою
Стаханавікі Папко Маруся,
І Кухарова, і Шкурко.
Яны ў палях вялі змаганне
За наш калгасны ураджай.
Святочнае вам прывітанне
Сягоння ішле наш родны край.
Усім — і маці-гераіням,
Даяркам, знатным звеннявым,
Савецкім доблесным жанчынам
Прывет святочны баявы!
І пажаданне новай славы
На фабрыках і на палях,
Каб перамогай небывалай
Ваш творчы адзначаўся шлях.
Папрацавалі вы багата
За наш уздым, за творчы рост.
Падзяка Сталіну у свята!
За Сталіна, сяброўкі, тост!

ЭТАПЫ ВЯЛІКАГА ШЛЯХУ

Недзе там, на захадзе, жалобна стагнала зямля, а ў ночы неба гнеўна ззяла крывавымі зарніцамі. Недзе грэмелі баі, гінулі людзі. А на тылавым аэрадроме над Ельцам было ціха і нудна.

Увечары, кладучыся спаць, Тацяна сказала сяброўкам:

— І навошта нас «марынуюць»? Колькі яшчэ нам таміцца без справы?

Дзяўчаты спачувальна ўздыхалі.

Але аднойчы пахмурным кастрычніцкім вечарам 1941 года старшага лейтэнанта-лётчыка Тацяну Гаварака выклікалі ў штаб. Камандзір жаночага авіяцыйнага злучэння Герой Савецкага Саюза Марына Раскова коратка растлумачыла баявую задачу.

У тую ноч Тацяна, усхваляваная думкамі аб заўтрашнім вылеце, доўга варочалася з боку на бок і заснула толькі пад раніцу. Але з пасцелі паднялася, як і зазвычай, бадзёрая і ўпэўненая ў сабе і ў сваіх падначаленых.

І вось ён—доўгачаканы момант каманды, чырванаваты водбліск ракеты ў прадранішнім тумане, напружаны гул матараў.

Лёгка адарваўшыся ад зямлі, самалёты ляглі на курс.

Гэта быў першы баявы вылет Тацяны Гаварака. З затоеным хваляваннем наглядала яна за паводзінамі ў наветры даручанай ёй эскадрылі. Грозныя бамбардзіроўшчыкі трымаліся лёгка і ўпэўнена, строга захоўвалі строй.

Кілометрах у дваццаці ад заданай мэты з'явіліся першыя «месершмідты», а неўзабаве яны навісі зверху, заходзілі ззаду, з бакоў. Пад прыкрыццём знішчальнікаў, якія адбівалі насядаўшых немцаў, эскадрылья Тацяны вышла да мэты і скінула бомбы.

Вярнуліся без страт, і толькі сярод дзяўчат-знішчальнікаў былі раненыя.

З лёгкай вышыні Тацяне здалося, што ўдар быў напесен дакладна па вызначаных аб'ектах. Але калі на нарадзе камандзіраў Марына Раскова празналізавала фотаздымкі разрываў, выявілася, што гэта далёка не так. Шмат каштоўных парад дала тады праслаўленая лётчыца маладым афіцэрам.

Навука вайны даецца не лёгка для мужчыны, але ў сто разоў цяжэй яна для жанчыны. Тацяна і яе сяброўкі, натхнёныя вялікай мэтай разгрому ненавіснага ворага, які навіс тады над самым сэрцам Радзімы — Масквой, упарта перамагалі неймаверныя цяжкасці.

Здавалася-б, не жаночая гэта справа—лётаць. Аднак-жа, лёталі і бамбілі, ды яшчэ як! За паўгара тады эскадрылья Тацяны Гаварака зрабіла 217 баявых вы-

летаў, знішчыла сотні агнявых кропак, дзесяткі танкаў, аўтамашын і складаў, тысячы нямецкіх салдат і афіцэраў. 17 фашысцкіх асаў знайшлі бяслаўны канец ад рук савецкіх лётчыц.

Анатоль ВЯЛЮГІН

Кастрычніцкі сцяг

(Балада)

Да свята
Шылі дзяўчаты
Чырвоны
Штандар крылаты.
Палалі
Агнём палянкі:
Не спалі
Ноч партызанкі,
Шылі
У палотнішча зоры
І чырвань
Зары над борам.
Зрабілі
Яны да свята
Вялізны
Штандар крылаты...
— Дзе ён
Надзьмецца,
Як ветразь?—
Сосны
Пытаюцца ў ветра.
У Мінску,
Вакольных вёсках —
Кругом
Нямецкае войска.
Не пойдзеш
За Дзеразою
Са школы
Сцежкай лясною:
Мінны пасеў
Навакола;
Спалена
Родная школа...
Вецер
Пытае у дыме:
— Дзе ранне
Штандар узніме?..
З палянак
Відно у зацішку

Здалёк
Драўляную вышку.
Пад вышкай
Рыпцэ абозы,
Ды восень
Паліць бярозы.
І хлопцы
Са сцягам вышлі,
Міны узяўшы,
Да вышкі.
Ранкам
Сцяг па-над ёю
Успыхнуў
Зыркай зароя,
Асвятліў
Палеткі, хаты,
Асляпіўшы
Вочы катам.
Каты
Палезлі на вышку —
Нічога
У іх не вышла:
Падаюць
Злосныя немцы —
Міны
На кожнай ступеньцы.
Трапеча,
Славачы свята,
Чырвоны
Штандар крылаты.
Стралялі
У зыркае крылле,
Потым
Салому вазілі.
Ноччу,
Крывавячы хмары,
Вышка
Трашчэла ў пажары.
А сцяг?..
Над круглай зямлёю
Поўнеба заняў
Сабою,

Першае сур'ёзнае раненне атрымала Тацяна пад Сталінградам. Адночы, калі эскадрылья варочалася з баявога задання, яна сустрэла ўдвая мацнейшае падраздзяленне знішчальнікаў ворага. Фашысцкія асы разлічвалі на лёгкую перамогу, бо нашы бамбардзіроўшчыкі напрабаваны былі асколкамі і кулямі, а іх экіпажы вельмі стаміліся. Але немцы сустрэлі вопытнага праціўніка.

Завязаўся жорсткі бой. Усе спробы фашыстаў разбіць песны строй савецкіх лётчыц пацярпелі няўдачу. Тады яны ў шаленстве забылі пра асцярожнасць. Адзін «месершмідт», заляцеўшы далёка наперад, брэючым палётам панёсся насустрач галаўной машыне Тацяны Гаварака. Яна раптам адчула, як нешта прыкучае прайшло праз абедзве нагі, ад вострага болю пацямнела ў вачах. Але лётчыца знайшла яшчэ сілы выраўняць бамбардзіроўшчык і накіраваць яго проста ў лоб ворагу. Які, забыўшыся пра асцярожнасць, трапіў пад агонь кулямёта Тацяны, у момант успыхнуў і пайшоў камепем уніз, пакідаючы за сабой паласу густога чорнага дыму. Праз хвіліну яго лёс раздзялілі яшчэ два нямецкія асы. Астатніх адганалі падаспеўшыя на дапамогу савецкія знішчальнікі.

Перамагаючы пякучы боль і сканцэнтраваны ўсю волю на тым, каб не страціць прытомнасць, Гаварака яшчэ доўгіх трыццаць хвілін здолела весці баявую машыну і ўдачна прыземліцца. На аэрадроме лётчыцу пакінулі сілы і яна страціла прытомнасць: у яе былі перабіты абедзве нагі.

Пацягнуліся нудныя шэрыя дні ў шпіталі. Суровы пасцельны рэжым наводзіў тугу, глыбокую тугу па небу, якую не маглі заглушыць ні боль, ні спачувальныя ўздыхі суседак па ложку, ні аптымістычныя прагнозы ўрачоў.

І ўдзень, і ў бяссонныя ночы Тацяна напружана марыла аб шчасці бойкі і, магчыма, іменна гэта валявое напружанне дапамагло ёй напавіцца раней, чым чакалі таго ў шпіталі.

У першы-ж дзень па звароне ў часць яна зноў паяла эскадрылью ў бой. Але гэтага вылету не забыць ёй ніколі!

Як звычайна, іх прыкрывалі знішчальнікі пад камандаваннем мужа Тацяны — палкоўніка Анатоля Сямёнавіча Гаварака. Як звычайна, недалёка ад Сталінграда яны ўступілі ў няроўны бой з фашысцкімі сцяргавіцамі. Але тут здарылася нешта незвычайнае. Некалькім «месершмідтам» удалося алаваць ад строю і акружыць машыну Анатоля Сямёнавіча. Тацяна не магла памыліцца. Гэта быў ён, бо на фізіялогію ясна вылучалася чырвоная лічба «5». Велізарным напружаннем волі падавіла яраснае жаданне кінутца на дапамогу мужу. Але гэта немагчыма, бо яна абавязана ва што-б там ні стала давесці эскадрылью да мэты.

Анатоль Сямёнавіч паспеў збіць двух «месершмідтаў» з пяці. калі раптам яго самалёт ахапіла полымя, ён крута пайшоў уніз і ўзарваўся ў цэнтры скачонай калоны нямецкіх танкаў і аўтамашын...

Тацяна зажмурылася, да крыві закусіла ніжнюю губу і ў наступнае імгненне на ўсіх бамбардзіроўшчыках эскадрыль лётчыцы пачулі па радыё яе ўпэўнены голас: «Выходзь на мэту! Падрыхтавацца да бамбавога ўдару».

І гэты ўдар быў страшэнны. Высока ў паветра ўзляталі разварочаныя ўмацаванні, пакручаныя абломкі аўтамашын і гармат, крываваыя

Тацяна Георгіеўна з выхаванкамі дзіцячага дома

Фота І. Рабінovichа

клоччы цела. Хутка ўнізе ўсё зацягнулася суцэльным воблакам дыму і агню.

Не мала горкіх хвілін у жыцці перажыла Тацяна і ніколі не адчувала на сэрцы такога цяжару, як вось цяпер. Аднак, асабістае гора не толькі не надламала яе непакіснага духу ў беззаветным служэнні Радзіме, але яшчэ мацней распаліла нянавісць да ворага, загартавала волю да перамогі. Яе бамбавыя ўдары па акружанай пад Сталінградам варожай групоўцы сталі яшчэ больш трапнымі і руйнуючымі.

Пасля Сталінграда баявое жыццё Тацяны біла ключом на Каўказе, пад Новарасійскам і раптоўна абарвалася пад Арлом у 1943 годзе, калі куля прабіла жывот. Зноў шпіталь, курорт Есентукі, потым — родны Магілёў. Тут чакала страшэннае паведамленне — незадоўга да вызвалення горада нашымі войскамі немцы па-зверску забілі яе дзевяцігадовага сына Эдуарда.

Тацяна едзе ў Кіеў хадайнічаць, каб яе зноў паслалі на фронт. Але медыцынская камісія рашуча забараніла. І прышлося Тацяне адмовіцца ад авіяцыі, перабудоўваць жыццё на мірны лад. Ды не лёгка было адштурвала самалёт і бяздонных блакітных прастораў пераходзіць да справы на цвёрдай зямлі.

Вясной 1947 года Тацяну Георгіеўну прызначылі дырэктарам Горакскага спецдзетдома Магілёўскай вобласці. Новая работа нечакана захапіла яе, адкрыла новы сэнс жыцця. І цяпер усю кінучую энергію, усю сілу мацярынскай любові аддае яна сваім выхаванцам.

З пачуццём глыбокай маральнай задаволенасці бачыць яна, як распускаюцца насустрач радасцям жыцця яго цудоўныя кветкі — нашы шчаслівыя дзеці, які шырокі, прамяністы шлях ляжыць перад імі. Яны стануць лётчыкамі, музыкантамі, спевакамі, мастакамі, героямі працы і навукі. У гэтым будзе і яе заслуга. Жыць для другіх — хіба гэта не шчасце?

Так, яна зноў на баявым пасту — кавалер ордэнаў «Чырвонага сцягу», «Айчынай вайны І і ІІ ступені», медаліў «За абарону Сталінграда», «За абарону Кіўскага», палкі савецкі патрыёт, выпрабаваны больш за 10 гадоў — Тацяна Георгіеўна Гаварака. Яе энергіі, яе вялікаму сэрцу пад сілу вялікая задача — выхаванне стойкіх, адданных барацьбітоў за кунізм.

Н. Пятніцкі.

ЭТАПЫ ВЯЛІКАГА ШЛЯХУ

Недзе там, на захадзе, жалобна стагнала зямля, а ў ночы неба гнеўна ззяла крывавымі зарніцамі. Недзе грэмелі баі, гінুলі людзі. А на тылавым аэрадроме над Ельцам было ціха і нудна.

Увечары, кладучыся спаць, Тацяна сказала сяброўкам:

— І навошта нас «марынуюць»? Колькі яшчэ нам таміцца без справы?

Дзяўчаты спачувальна ўздыхалі.

Але аднойчы пахмурным кастрычніцкім вечарам 1941 года старшага лейтэнанта-лётчыка Тацяну Гаварака выклікалі ў штаб. Камандзір жаночага авіяцыйнага злучэння Герой Савецкага Саюза Марына Раскова коратка растлумачыла баявую задачу.

У тую ноч Тацяна, усхваляваная думкамі аб заўтрашнім вылеце, доўга варочалася з боку на бок і заснула толькі пад раніцу. Але з паспелі паднялася, як і зазвычай, бадзёрая і ўпэўненая ў сабе і ў сваіх падначаленых.

І вось ён—доўгачаканы момант каманды, чырванаваты водбліск ракеты ў прадранішнім тумане, напружаны гул матараў.

Лёгка адарваўшыся ад зямлі, самалёты ляглі на курс.

Гэта быў першы баявы вылет Тацяны Гаварака. З затоеным хваляваннем наглядала яна за паводзінамі ў наветры даручанай ёй эскадрыльі. Грозныя бамбардзіроўшчыкі трымаліся лёгка і ўпэўнена, строга захоўвалі строй.

Кілометрах у дваццаці ад заданай мэты з'явіліся першыя «месершмідты», а неўзабаве яны навіслі зверху, заходзілі ззаду, з бакоў. Пал прыкрыццём знішчальнікаў, якія адбівалі насядаўшых немцаў, эскадрылья Тацяны вышла да мэты і скінула бомбы.

Вярнуліся без страт, і толькі сярод дзяўчат-знішчальнікаў былі раненыя.

З лётнай вышыні Тацяне здалося, што ўдар быў напесен дакладна па вызначаных аб'ектах. Але калі на нарадзе камандзіраў Марына Раскова прызнавала фотаздымкі разрываў, выявілася, што гэта далёка не так. Шмат каштоўных парад дала тады праслаўленая лётчыца маладым афіцэрам.

Навука вайны дасягала не лёгка для мужчыны, але ў сто разоў цяжэй яна для жанчыны. Тацяна і яе сяброўкі, натхнёныя вялікай мэтай разгрому ненавіснага ворага, які навіс тады над самым сэрцам Радзімы — Масквой, упарта перамагалі неймаверныя цяжкасці.

Здавалася-б, не жаночая гэта справа—лётаць. Аднак-жа, лёталі і бамбілі, ды яшчэ як! За паўгара тады эскадрылья Тацяны Гаварака зрабіла 217 баявых вы-

летаў, знішчыла сотні агнявых кропак, дзесяткі танкаў, аўтамашын і складаў, тысячы нямецкіх салдат і афіцэраў. 17 фашысцкіх асаў знайшлі бяслаўны канец ад рук савецкіх лётчыц.

Анатоль ВЯЛЮГІН

Кастрычніцкі сцяг

(Балада)

Да свята
Шылі дзяўчаты
Чырвоны
Штандар крылаты.
Палалі
Агнём палянкі:
Не спалі
Ноч партызанкі,
Шылі
У палотнішча зоры
І чырвань
Зары над борам.
Зрабілі
Яны да свята
Вялізны
Штандар крылаты...
— Дзе ён
Надзьмецца,
Як ветразь?—
Сосны
Пытаюцца ў ветра.
У Мінску,
Вакольных вёсках —
Кругом
Нямецкае войска.
Не пойдзеш
За Дзержаю
Са школы
Сцежкай лясною:
Мінны пасеў
Навакола;
Спалена
Родная школа...
Вецер
Пытае у дыме:
— Дзе ранне
Штандар узніме?..
З палянак
Відно у зацішку

Здалёк
Драўляную вышку.
Пад вышкай
Рыпцё абозы,
Ды восень
Паліць бярозы.
І хлопцы
Са сцягам вышлі,
Міны узяўшы,
Да вышкі.
Ранкам
Сцяг па-над ёю
Успыхнуў
Зыркай зароя,
Асвятліў
Палеткі, хаты,
Асляпіўшы
Вочы катам.
Каты
Палезлі на вышку —
Нічога
У іх не вышла:
Падаюць
Злосныя немцы —
Міны
На кожнай ступеньцы.
Трапеча,
Славячы свята,
Чырвоны
Штандар крылаты.
Стралялі
У зыркае крылле,
Потым
Салому вазілі.
Ноччу,
Крывавячы хмары,
Вышка
Трашчэла ў пажары.
А сцяг?..
Над круглай зямлёю
Поўнеба заняў
Сабою,

Першае сур'езнае раненне атрымала Тацяна пад Сталінградам. Адночы, калі эскадрылья варочалася з баявога задання, яна сустрэла ўдвая мацнейшае падраздзяленне знішчальнікаў ворага. Фашысцкія асы разлічвалі на лёгкую перамогу, бо нашы бамбардыроўшчыкі напрабаваны былі асколкамі і кулямі, а іх экіпажы вельмі стаміліся. Але немцы сустрэлі вопытнага праціўніка.

Завязаўся жорсткі бой. Усе спробы фашыстаў разбіць песны строй савецкіх лётчыц пацярпелі няўдачу. Тады яны ў шаленстве забылі пра асцярожнасць. Адзін «месершмідт», заляцеўшы далёка наперад, брэючым палётам панёсся насустрач галаўной машыне Тацяны Гаварака. Яна рантам адчула, як нешта пякучае прайшло праз абедзве нагі, ад вострага болю пацямнела ў вачах. Але лётчыца знайшла яшчэ сілы выраўняць бамбардыроўшчык і накіраваць яго проста ў лоб ворагу. Які, забыўшыся пра асцярожнасць, трапіў пад агонь кулямёта Тацяны, у момант успыхнуў і пайшоў камепем уніз, пакідаючы за сабой паласу густога чорнага дыму. Праз хвіліну яго лёс раздзялілі яшчэ два нямецкія асы. Астатніх адагналі падаспеўшыя на дапамогу савецкія знішчальнікі.

Перамагаючы пякучы боль і сканцэнтраваны ўсю волю на тым, каб не страціць прытомнасць, Гаварака яшчэ доўгіх трыццаць хвілін здолела весці баявую машыну і ўдачна прыземліцца. На аэрадроме лётчыцу пакінулі сілы і яна страціла прытомнасць: у яе былі перабіты абедзве нагі.

Пацягнуліся нудныя шэрыя дні ў шпіталі. Суровы паспелы рэжым наводзіў тугу, глыбокую тугу па небу, якую не маглі заглушыць ні боль, ні спачувальныя ўздыхі суседак па ложку, ні аптымістычныя прагнозы ўрачоў.

І ўдзень, і ў бяссонныя ночы Тацяна напружана марыла аб шчасці бойкі і, магчыма, іменна гэта валявоз напружанне дапамагло ёй напавіцца раней, чым чакалі таго ў шпіталі.

У першы-ж дзень па звароне ў часць яна зноў парыла эскадрылью ў бой. Але гэтага вылету не забыць ёй ніколі!

Як звычайна, іх прыкрывалі знішчальнікі пад камандаваннем мужа Тацяны — палкоўніка Анатоля Сямёнавіча Гаварака. Як звычайна, недалёка ад Сталінграда яны ўступілі ў няроўны бой з фашысцкімі «спярвятнікамі». Але тут здарылася нешта незвычайнае. Некалькім «месершмідтам» удалося алаваць ад строю акружыць машыну Анатоля Сямёнавіча. Тацяна не магла памыліцца. Гэта быў ён, бо на фізіялогію ясна вылучалася чырвоная лічба «5». Велізарным напружаннем волі падавіла яраснае жаданне кінуцца на дапамогу мужу. Але гэта немагчыма, бо яна абавязана ва што-б там ні стала давесці эскадрылью да мэты.

Анатолій Сямёнавіч паспеў збіць двух «месершмідтаў» з пяці, калі рантам яго самалёт ахапіла полымя, ён крута пайшоў уніз і ўзарваўся ў цэнтры скучанай салоны нямецкіх танкаў і аўтамашынаў...

Тацяна зажмурылася, да крыві закусіла ніжнюю губу і ў наступнае імгненне на ўсіх бамбардыроўшчыках эскадрыль лётчыцы пачулі на радзе яе ўпэўнены голас: «Выходзь на мэту! Падрыхтавацца да бамбавога ўдару».

І гэты ўдар быў страшэнны. Высока ў наветра ўзляталі разварочаныя ўмацаванні, пакручаныя абломкі аўтамашынаў і гармат, крывава

Тацяна Георгіеўна з выхаванкамі дзіцячага дома

Фота І. Рабінавіча

клоччы цел. Хутка ўнізе ўсё зацягнулася супэльным воблакам дыму і агню.

Не мала горкіх хвілін у жыцці перажыла Тацяна і ніколі не адчувала на сэрцы такога цяжару, як вось цяпер. Аднак, асабістае гора не толькі не надламала яе непахіснага духу ў беззаветным служэнні Радзіме, але яшчэ мацней распаліла нянавісць да ворага, загартавала волю да перамогі. Яе бамбавыя ўдары на акружанай пад Сталінградам варожай групоўцы сталі яшчэ больш трапнымі і руйнуючымі.

Пасля Сталінграда баявое жыццё Тацяны біла ключом на Каўказе, пад Новарасійскам і раптоўна абарвалася пад Арлом у 1943 годзе, калі куля прабіла живот. Зноў шпіталь, курорт Есентукі, потым — родны Магілёў. Тут чакала страшэннае паведамленне — незадоўга да вызвалення горада нашымі войскамі немцы па-зверску забілі яе дзевяцігадовага сына Эдуарда.

Тацяна едзе ў Кіеў хадайнічаць, каб яе зноў паслалі на фронт. Але медыцынская камісія рашуча забараніла. І прышлося Тацяне адмовіцца ад авіяцыі, перабудоўваць жыццё на мірны лад. Ды не лёгка было адштурвала самалёт і бяздонных блакітных прастораў пераходзіць да справы на цвёрдай зямлі.

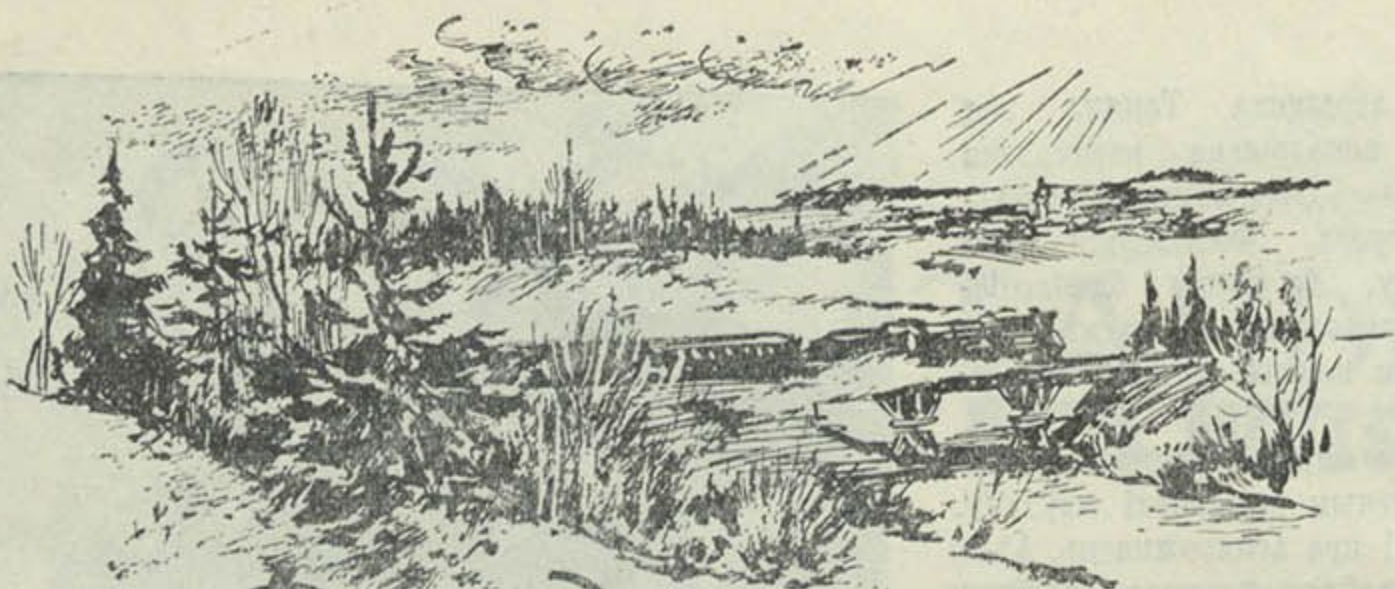
Вясной 1947 года Тацяну Георгіеўну прызначылі дырэктарам Горацкага спецдзетдома Магілёўскай вобласці. Новая работа нечакана захапіла яе, адкрыла новы сэнс жыцця. І цяпер усю кіруючую энергію, усю сілу мацярынскай любові аддае яна сваім выхаванцам.

З пачуццём глыбокай маральнай задаволенасці бачыць яна, як распускаюцца насустрач радасцям жыцця яго цудоўныя кветкі — нашы шчаслівыя дзеці, які шырокі, прамяністы шлях ляжыць перад імі. Яны стануць лётчыкамі, музыкантамі, спевакамі, мастакамі, героямі працы і навукі. У гэтым будзе і яе заслуга. Жыць для другіх — хіба гэта не шчасце?

Так, яна зноў на баявым пасту — кавалер ордэнаў «Чырвонага сцягу», «Айчыннай вайны І і ІІ ступені», медалю «За абарону Сталінграда», «За абарону Казані», палкі савецкі патрыёт, выпрабаваны большавік — Тацяна Георгіеўна Гаварака. Яе энергіі, яе вялікаму сэрцу пад сілу вялікая задача — выхаванне стойкіх, адданных барацьбітоў за кунізм.

Н. ПЯТНІЦКІ.

Аляксандр Міронаў

Мал. П. Астроўскага

Радасць

Апавяданне

I.

Паравоз крыкнуў яшчэ раз — працягла, сярдзіта. Колы вагона затарахцелі на стрэчках, замаруджваючы бег. Мар'я Нікалаеўна ўвайшла ў купэ, апранула паліто, узала лёгенькі свой чамаданчык. З вагона вышла адной з апошніх, паволі перасекла перон і апынулася на плошчы.

Высокі жоўты дом, дзе жыла сястра, стаяў непадалёк ад вакзала. Селязнёва ўзнялася на чацверты паверх і націснула кнопку званка. Дзверы адчыніла сястра Соня. «Як-жа яна пастарэла!» — паспела падумаць Мар'я Нікалаеўна.

— Машанька! Хоць-бы тэлеграму прыслала, — сказала Соня спалоханым голасам. І раптам заплакала, кінулася да сястры і сціснула яе моцна-моцна, нібы баючыся зноў страціць.

— Будзе табе, будзе, — гладзячы сястру па галаве, сказала Селязнёва. — Ну што табе ад маёй тэлеграмы? Хіба яна важней за мяне?

— Навошта так гаворыш? — сказала Соня. А мы так чакалі цябе...

Яны прайшлі ў пакой, застаўлены сталамі, шафамі, мяккімі крэсламі.

— Цесна ў вас, — усміхнулася Селязнёва. — Дваім не разыйсціся. Як-жа гэта Міця твой тут паварочваецца? Ён-жа любіць прастору.

Мар'я Нікалаеўна раптам сціхла, падышла да пісьмовага стала, імкліва схавала маленькую чорную рамку, праз шкло якой глядзелі на яе з авальнага тварыку вялікія, дапытлівыя, поўныя святла глыбокія дзіцячыя вочы.

— Нінка мая! — з нейкім надарваным болей глуха вырвалася ў Селязнёвай. Сонейка мае ненаглядная, крошачка маленькая...

Яна прыціснула фотакартку да вуснаў і заплакала, не саромячыся сваіх горкіх слёз. Соня не магла вымавіць слова ўцехі, нервова цярабіла паясок сукенкі і кусала адразу апухшыя губы.

II.

Мар'я Нікалаеўна не згадзілася застацца ў Мінску. Не памаглі ні поўныя слёз і нават дакору просьбы сястры, ні разважлівыя бурклівыя ўгаворы Змітры Якаўлевіча, мужа Соні. Яна слухала іх і адказвала рашуча: не магу.

Але згадзілася пагасціць, пакуль атрымае з Масквы дазвол на выезд у Германію.

— Няўжо ты яшчэ спадзяешся? — дзівілася Соня цвёрдасці сястры.

Селязнёва ўскінула на сястру вялікія шэрыя вочы, поўныя такой тугі і дакору, што Соня кінулася да яе каленаў, прыціснулася да іх і пакорліва замармытала:

— Даруй мне, Машанька, міленькая ты мая, даруй. Я болей ніколі-ніколі не буду.

Даждзлівыя, пахмурныя дні наганялі яшчэ больш сум. Мар'я Нікалаеўна праз сілу стрымлівала нецярпліvasць, старалася нічым не выдаць сваё хваляванне ад цяжкіх думак, што гэта чаканне можа аказацца безнадзейным. Пра сабе яна паўтарала міжвольна пытанне сястры: ці спадзяецца яна? А можа гэта — хваравітая, навязчывая ідэя ў выніку ўсяго перажытага?

З таго памятнага дня, як пачалася вайна, яна перанесла шмат гора: страціла мужа-лётчыка, старая маці загінула ў яе на вачах па дарозе з палаючага Мінска. Яна і сама ледзь выратавалася ад струменю агністых куль з нямецкага самалёта, упаўшы ў раўчак ля абочыны дарогі, куды паспела схаваться і сабою прыкрыць чатырохгадовую Нінуську. Потым немцы пагналі іх разам з тысячамі нашых людзей назад у Мінск. У вечным страху за сябе, за дачку, за ўсіх навакольных пражыла яна гэты перыяд.

Але жыццё яе не суджана было спыніцца ў задушаных немцам адчаем кварталах. Селязнёва сама зрабіла ў ім паварот. Як толькі прадставілася малейшая магчымасць, яна, не раздумваючы, пайшла ў партызанскі атрад. Яна не спынілася нават перад тым, што Нінуську прыдзецца пакінуць на чужых малазнаёмых людзей. Яна ведала, што ў лесе яе, як урача, чакаюць дзесяткі хворых воінаў. Хіба магла яна адмовіць ім у дапамозе? І ў зімовую цёмную ноч праз глыбокія снягі прабралася яна ў лагер.

Селязнёва спадзявалася, праўда, што, як будзе магчыма, таварышы прынесуць ёй дачку. Але занятая шматлікімі аперацыямі і бачачы цяжкое жыццё партызан, яна не адважвалася прасіць іх прынесці Ніну ў лес. А пасля яе закрнула шалёная куля. Яе вывезлі на Вялікую Зямлю. З таго часу страціла ўсюкую сувязь з дачкой.

III.

Пасля вайны Мар'я Нікалаеўна адчула яшчэ больш някучы боль па дзіцяці. Працавала яна цяпер урачом у знішчаным вайной калгасным сядзе пад Оршай. Больніца змяшчалася ў сырой зямлянцы. Мужна пераносіла сваё гора Мар'я Нікалаеўна. Разам з усімі змагаўся яна за аднаўленне жыцця. Будаваў спачатку дамы, потым школу, больніцу. Толькі ў лістах да сястры расказвала пра сваё набалелае ды некалькі раз пісала ў Маскву, каб навялі спраўкі, ці не чакае ў якім-небудзь дзіцячым доме сваю маму яе Ніна.

Соня, вярнуўшыся ў Мінск, абшукала амаль увесь горад, усе дзіцячыя дамы, але дзяўчынку не знайшла. Так і адпісала сястры. І вось тады ўпершыню прышла чорная думка, ад якой на сэрцы рабілася пуста і холадна: «А можа дарэмна шукаць?»

Мар'я Нікалаеўна ўпарта адганяла гэтую думку. Сэрца нібы прачувала спатканне... І яна нястомна шукала, закідала лістамі розныя арганізацыі і часта зусім незнаёмых людзей.

Аднойчы ёй трапіла ў рукі газета з пісьмом ад групы матак, якія гнеўна абвінавачвалі адміністрацыю англійскай і амерыканскай зон акупацыі Германіі ў тым, што яны затрымліваюць адпраўку на радзіму савецкіх дзяцей. Гэтае пісьмо нібы ўдарыла Мар'ю Нікалаеўну ў самае сэрца. І, як нярэдка бывае з людзьмі, якія нішто не жадаюць расставіць з сваёй марай, яна адчула, што і яе Ніна напэўна разам з тымі дзецьмі.

У той-жа дзень Селязнёва напрасіла адпусціць яе з вёскі. Яна прыехала ў Маскву, дзе яе выслухалі і абяцалі дапамагчы. І вось яна — у Мінску ў сястры чакае гэтай дапамогі.

Яе цалкам захапілі ўспаміны. Якая цяпер стала Нінуся? Шэсць год, як рассталіся. За гэты час змянілася сама Селязнёва. А як выглядае Ніна? Ёй цяпер дзесяць гадоў. Стала, напэўна, высокая, гнуткая, як бяззубка... І толькі шэрыя вочы бяздонныя блішчаць, як пара крышталевых азёрцаў, і хочацца не адрываючыся глядзець у іх глыбіню і адчуваць, што ніколі ў іх не нагледзішся, не налюбуешся...

IV.

Дазвол на выезд прышоў у канцы кастрычніка. Пры ім было пісьмо, у якім паведамлялася, што праз некалькі дзён з Масквы выязджае група жанчын за сваімі дзецьмі і што Селязнёвай трэба да іх далучыцца ў Мінску, аб чым яе павінны паведаміць з Міністэрства замежных спраў Беларусі.

За некалькі дзён да свята Селязнёвай паведамілі, што заўтра а дванацатай гадзіне яна павінна сесці ў цягнік на Берлін.

Соня кінулася дапамагаць ёй у зборах:

— А мы думалі, ты з намі свята спаткаеш, — сказала яна.

— Свята? — машынальна перапытала Селязнёва. — Ах, так, свята... Я спаткаю яго ў дарозе. Але затое мой дзень нараджэння адсвяткуем разам. Добра? Мне-ж у студзені споўніцца трыццаць.

— Ты думаеш вярнуцца да студзеня?

— Так, да студзеня мы абавязкова вернемся! — энергічна трахнула сястра галавой.

Соня не адказала, хоць і не зразумела, каго на ўвазе мае сястра: сябе з дачкой ці жанчын, з якімі павінна заўтра выехаць з Мінска.

... На вакзал выйшлі а дзесятай гадзіне. Было яшчэ рэальнае раніца, але Селязнёвай не сядзелася, і яна амаль

— Мама?!

сілкам выцягнула з дому сястру і яе мужа. Грузны, шырокаплечы Змітры Якаўлевіч кроць уперадзе. Маленькі чамаданчык Мар'і Нікалаеўны ў яго вялізнай руцэ, здавалася, не меў вагі. Сёстры ішлі за ім, моцна прытуліўшыся адна да адной.

Вакзал упрыгожвалі да свята, і ён чырванееў ужо сцягамі і лозунгамі. Змітры Якаўлевіч купіў перонныя білеты і вывеў сяспер на асфальтовую пляцоўку.

— Табе не холадна? — спытала Соня ў сястры. — Можа ў буфет пойдзем?

Мар'я Нікалаеўна не адказала, бо ў гэты момант пачула, як недзе закрычаў паравоз.

— Ці не наш гэта? — устрывожылася яна.

— Не з таго боку, — смяючыся адказаў Змітры Якаўлевіч. — Гэта з Баранавіч або з Брэста.

Ён падхапіў Селязнёву пад руку, і яны ўтрох паволі пайшлі па перону.

«Масква—Берлін», — прачытала Селязнёва на белых трафарэтках.

У канцы пятніка ля вагоннага тамбура сабраўся натоўп, адтуль даносіліся ўсхваляваныя галасы, радасныя воклічы. Мар'я Нікалаеўна раптам пацягнула туды сваіх спадарожнікаў і з нецярплівай упартасцю пачала прабівацца праз натоўп усё бліжэй і бліжэй да сходак вагона.

— Што тут робіцца? — запытаў Змітры Якаўлевіч у жанчыны, у руках якой быў вялікі букет кветак.

— Дзеці едуць, — адказала тая з цёплай усмешкай. — Нашы дзеці з-за мяжы. Сустракаем вось маленючкіх.

— Дзеці? перапытала Соня і моцна пацягнула мужа за рукаў.

З няясным яшчэ хваляваннем яны пачалі прабі-

вацца туды, дзе знікла сястра, і апынуліся ля самых сходак вагона. Мар'я Нікалаеўна трымалася за металічныя парэнчы, і аголеныя пяці яе рук пабялелі ад сінявы. А на самай верхняй сходцы тамбура стаяла худзенькая высокая дзяўчынка ў чорным паліто. Кучавыя валасы акаймлялі яе бледныя авальныя тварык, а вялізныя шэрыя вочы глядзелі на жанчыну, якая так пільна ўпілася ў іх.

І раптам дзяўчынка скочыла на сходку ніжэй, потым яшчэ на адну і прамовіла ціха-ціхутка, але так, што пачуў яе ўвесь натоўп, увесь горад:

— Мама?

Мар'я Нікалаеўна адарвала рукі ад жалезных парэнчаў і асцярожна зняла дзяўчынку са сходак вагона...

НА РАДЗІМУ!

(Расказ Юліі Гмырак — перасяленкі з Францыі)

Радзіма! З гэтым словам у кожнага з нас звязана самае дарагое, самае мілае, самае блізкае сэрцу. Я з сям'ёю вымушана была пражыць 16 год на чужыне і спазнаць нязносную тугу па роднай зямлі.

Жылі мы ў вёсцы Гамайскай Докшыцкага раёна Полацкай вобласці.

Вырасла, замуж вышла. Мелі надзел у паўтары дзесяціны, ды такой зямлі, што і жабраваць не пушчае, і хлеба не дае. Ну і прышлося батрачыць, жыць упрогаладзь, вядома, у пана шмат не заробіш.

У гэты год прыехаў у нашу вёску вярбоўшчык з Францыі. Вярбаваў на работу ў шахты. Мой муж парашыў лепей паехаць у шахты, чым глядзець, як дзеці плачуць без хлеба.

І засталася я з дзецьмі адна. Хлеба свайго нехапала ніколі. Не больш як праз 2—3 месяцы ад жніва пачыналіся галодныя дні.

Паны жылі ў раскошы. Наш памешчык усю лепшую зямлю забраў у свае рукі і душыў сялян падаткамі.

Асабліва цяжка жылося беларусам. Паны не дазвалялі нам гаварыць на роднай мове, хацелі, каб мы забылі яе назаўсёды. Школ для нашых дзяцей не адкрывалі.

Але нарэшце прыехаў муж і забраў мяне з дзецьмі ва Францыю. Работа ў шахтах хутка знясільвала чалавека. А ўсё таму, што кампанія, хоць і багатая, ніякіх затрат не хацела рабіць, каб палегчыць працу шахцёра. І муж мой паклаў у тых шахтах усё сваё здароўе.

З вялікім захапленнем заўсёды слухалі мы прыгожыя словы рабочага люду Францыі аб нашай радзіме: «О, рускі народ вольны! Ваша краіна—першая ў свеце айчына рабочых і сялян». Мы ганарыліся сваёй Радзімай, мучыліся ў выгнанні і не пакідалі думак аб звароце.

Асабліва цяжкі час прышоў да нас, калі нямецкі каваны бот наступіў на Францыю. Цэны на прадукты неймаверна ўзраслі, а муж-шах-

цёр атрымліваў усё тую-ж зарплату і 200 грамаў хлеба. Народ галадаў.

Але настаў доўгачаканы той час, калі з Францыі немцаў прагналі. Насельніцтва Францыі захаплялася гераізмам Савецкай Арміі, і праяўляла вялікія сімпатыі да нашай краіны. Дзверы кінатэатраў літаральна ламаліся ад наплыву жадаючых паглядзець савецкую карціну, даведацца як мага больш аб жыцці вольнай дзяржавы.

У 1945 годзе, калі мы даведаліся, што Савецкі Саюз прыслаў Францыі хлеб, нашы сэрцы перапоўніліся гордасцю за свой народ, за вялікую савецкую дзяржаву, якая пасля неймаверных цяжкасцей ваеннай разрухі здолела падаць нам руку дапамогі.

Калі ў Валенцыю прыбыла дэлегацыя з Беларусі, адбыўся многалюдны мітынг. Кожнаму хацелася паглядзець на савецкіх людзей, падзякаваць за дапамогу, выказаць захапленне слаўнымі перамогамі Савецкай Арміі ў вайне з фашысцкай Германіяй. Муж вярнуўся адтуль радасна ўсхваляваны: ён бачыў і чуў сваіх дарагіх землякоў-беларусаў.

Тады мы канчаткова рашылі чым хутчэй ехаць на Радзіму.

Нельга перадаць у словах наш урачыста ўзняты настрой, калі мы ўпершыню ўбачылі пагранічны слуп савецкай дзяржавы і пасля доўгіх шаснаццаці год ступілі на родную зямлю.

Збылося тое, аб чым так доўга марылі ў далёкай Францыі. Па ўласнаму жаданню выбралі для жыхарства горад Гродна. Я з мужам і старэйшым сынам працуем цяпер на табачнай фабрыцы. Другі сын вучыцца на шофера. Дачка, якая нарадзілася ва Францыі, ходзіць у школу.

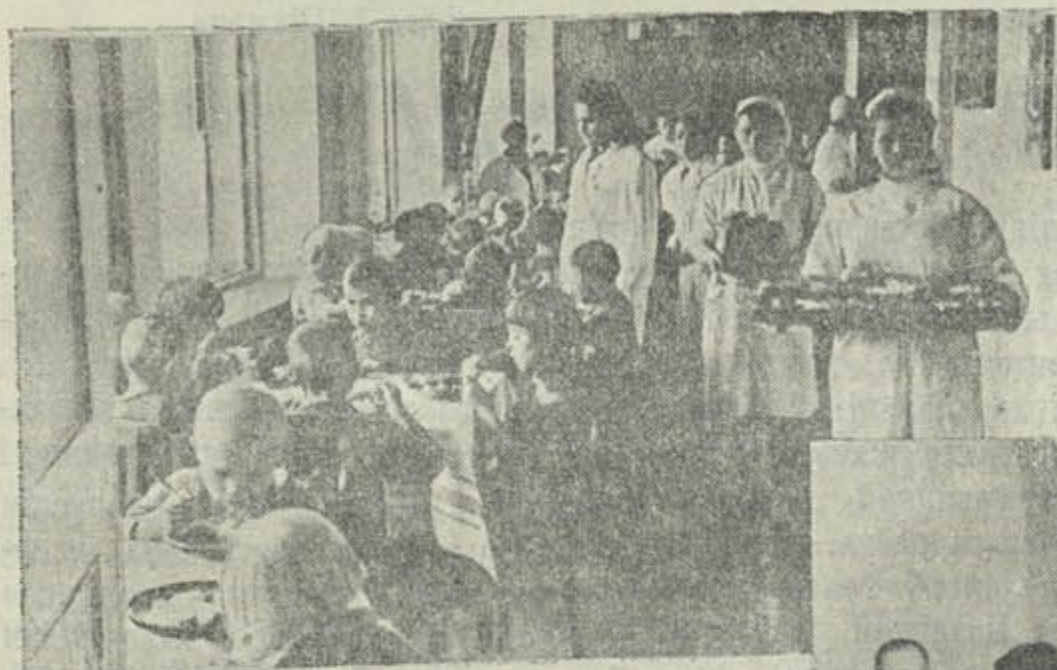
Радзіма спаткала нас добра. І я шчасліва, што мы свабодныя грамадзяне вялікага Савецкага Саюза, што разам з усім савецкім народам будзем новае жыццё, аб якім рабочыя Францыі гавораць з радасным ззяннем у вачах. Ярка нам свеціць сонца свабоды!

Шчаслівае дзяцінства

У цэнтральнай кансультацыі горада Мінска

На першым здымку: У сталовай дзённага санаторыя для дзяцей-сірот, гор. Мінск.
На другім здымку: На ўроку беларускай мовы ў 4 класе. Далкаўская школа Пружанскага р-на Брэсцкай вобласці.

На ўроку музыкі ў Мінскай музычнай школе.

На гэтых здымках вы бачыце звычайных савецкіх дзяцей. Гэта сыны і дачкі рабочых, сялян, служачых і выхавальнікі дзіцячых дамоў. Што было-б з гэтымі дзецьмі, калі-б не адбылася Вялікая Кастрычніцкая Соцыялістычная рэвалюцыя? Які іх чакаў лёс? На гэта лёгка можа адказаць кожны савецкі грамадзянін, чыё дзяцінства прайшло да рэвалюцыі ў душных майстэрнях, на палях памешчыка і кулака, у няньках.

З сямі год перад савецкім дзіцём гэцінна расчыняюцца дзверы школы. Для дзяцей у нас адкрыты палацы піонераў, музычныя вучылішчы, для маленькіх — яслі і дзіцячыя сады. 113.410 дзяцей Беларусі адпачылі ў гэтым годзе ў піонерскіх лагерах, у санаторыях і на аздароўчых пляцоўках.

Цёплымі клопатамі акружае Радзіма дзяцей-сірот. Велізарнейшыя сродкі адпускаюцца на ўтрыманне дзіцячых дамоў і патраніраванне. Да 30 гадавіны Кастрычніка адзін толькі Чырвоны Крыж адпусціў на падарункі дзецям-сіротам каля 100 тысяч рублёў. Святочныя падарункі падрыхтавалі ім таксама жанчыны-актывісткі і моладзь Беларусі.

Шчаслівае дзяцінства прынёс савецкім дзецям Вялікі Кастрычнік.

НАВУЧАЮЧЫЯСЯ
СОВЕТСКОЙ ШКОЛЫ!
НЬСТОМНА АВАЛОД-
ВАЙЦЕ ВЕДАМИ, РЫХ-
ТУЙЦЕСЯ СТАЦЬ СТОЙ-
КИМІ БАРАЦЬБИТАМИ ЗА
СПРАВУ ЛЕНИНА —
СТАЛИНА!

У дзіцячым санаторыі гор. Мінска.
Фота І. Шышко.

Удзельніцы агляду самадзейнасці Г. Залейская (злева) і Л. Гамола
Фота І. Пікмана

НАРОДНЫЯ ДАРАВАННІ

З 15-га па 23-е кастрычніка гэтага года ў Мінску праходзіў Усебеларускі агляд мастацкай самадзейнасці, прысвечаны 30-й гадавіне Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

Яркай і рознастайнай была праграма гэтага незабыўнага агляду народнай творчасці, народжанай Вялікім Кастрычнікам.

Драматычны гурток змяняўся квартэтам цымбал, мастацкае слова чаргавалася з тэмпераментнымі народнымі танцамі, аркестры народных інструментаў уступалі месца шматгалосым харавым ансамблям. Кожны з іх пачынаў сваё выступленне

песняй аб вялікім чалавеку, які вядзе наш народ ад перамогі да перамогі—аб родным і любімым Сталіне. Яе спяваў вядомы ў рэспубліцы Азярышчанскі хор Лапацінай, ёю адкрыў сваю праграму жаночы харавы ансамбль Грандзіцкай хаты-чытальні Гродненскага раёна, натхнёна выканалі яе калектывы Браслаўскага дома культуры Полацкай вобласці, жаночы хор віцебскай швейнай фабрыкі «Сцяг індустрыялізацыі».

Сардэчнай шчырасцю выканання зачаравала слухачоў калгасніца сельскагаспадарчай арцелі «Пераможца» Сіроцінскага раёна Віцебскай вобласці Волкава. У музыкальным суправаджэнні скрыпача-калгасніка Ганчарова яна прыгожа праспявала беларускую народную вясельную песню і частушкі аб Сталіне.

Мастацкі даспелымі паказалі сябе на аглядзе многія танцавальныя самадзейныя калектывы. Маладыя работніцы Гродненскай абутковай фабрыкі тэмпераментна выканалі жыццерадасны народны танец «Бульбу». Нязменным поспехам карыстаўся танцавальны ансамбль гомельскага клуба чыгуначнікаў імя Леніна. Дзяўчаты і хлопцы, апранутыя ў прыгожыя нацыянальныя касцюмы, па-майстэрску выканалі беларускія народныя танцы «Лявоніху» і «Мя-

целіцу».

Цікавым было таксама выступленне калектываў Лунінецкага і Ганцавіцкага раёнаў Пінскай вобласці. Яны паказалі арыгінальныя абрадавыя і бытавыя сцэнкі «Пампрадкі» і «Вянкі». На чыстым беларускім фальклоры ўдала пастаўлена інсцэніроўка на сучасную калгасную тэму «На нашай ніве» калектывам Клецкага дома культуры Баранавіцкай вобласці пад мастацкім кіраўніцтвам настаўніцы Пялецкай.

Рэспубліканскі агляд прадэманстраваў рост таксама і самадзейнага драматычнага мастацтва. Сярод калектываў гэтага жанру лепшых поспехаў дабіліся драматычныя гурткі магілёўскага чыгуначнага клуба імя Сталіна і аршанскага клуба імя Кірава, з добрым густам паставіўшы п'есу А. Карнейчука «Платон Крэчат». Прыемнае ўражанне пакінуў таксама спектакль «Казка аб праўдзе» М. Алігер, пастаўлены драматычным калектывам Слонімскага раённага дома культуры.

На аглядзе выступіў рад таленавітых выканаўцаў мастацкага слова. Горача, з пераканаўчай сілай чытала верш Ісакоўскага «Слова аб Расіі» студэнтка Лепельскага педучылішча Каваленка, віртуозна іграла на балалайцы фантазію на беларускія мелодыі З. Дзідэнка (г. Мінск).

Рэспубліканскі агляд мастацкай самадзейнасці—яркае сведчанне дасягненняў беларускай культуры, разняволенай Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыяй.

А. ГУТКОВІЧ.

Удзельніца агляду мастацкай самадзейнасці Е. Меляхавец. (Хор вёскі Ганцавічы, Пінскай вобласці)

Фота В. Лупейкі.

Дзяўчына з кветкамі

Апавяданне

Міколы ЛУПСЯКОВА

Мал. П. Астроўскага.

1.

Містэр Сміт, карэспандэнт замежнай газеты, тоўсты чалавек сярэдніх год з двума дарожкамі чорных вусоў на верхняй тлустай губе, ехаў з сваё акупацыйнае зоны ў Савецкі Саюз. У невялікім вагоне ён прыехаў з Варшавы ў Брэст і тут перасеў на маскоўскі поезд.

Канчалася лета, усюды ў палях завіхаліся людзі, збіраючы ўраджай. Містэр Сміт гадзінамі прастойваў ля акна вагона, прыглядаючыся да палёў і паселішчаў, што плылі яму насустрач. На станцыях і поўстанках, калі поезд спыняўся, містэр Сміт вылазіў з вагона на перон. Ён выдатна ведаў рускую мову і гутарыў з кожным, хто меў на гэта час. Аднак, нікому не казаў, што ён — замежны карэспандэнт. Яму трэба было пісаць першы раздзел брашуры аб Савецкім Саюзе — дарожныя нататкі. Містэр Сміт рашыў, што, не выдаючы сябе, ён зможа хутчэй пачуць нешта такое, за што можна будзе зачэпіцца...

Між тым, яму не шанцавала. І чым далей ішоў поезд, тым больш нэрваваўся містэр Сміт. Стоячы ля акна вагона і дымячы рускімі цыгаркамі, ён думаў над адным пытаннем: пра што-ж пісаць? Вось пра гэтыя палі, пра трактары, што ўзнімаюць цаліну, пра людзей, што працуюць на палях? Але-ж гэта зусім не цікавіць яго рэдакцыю. Трэба адшукаць нешта выключна незвычайнае. А матэрыялу такога не было, і з кожнай гадзінаю містэр Сміт усё больш губляў надзею знайсці яго...

Містэр Сміт ехаў у купэ адзін. У гэтым купэ былі два дываны і невялікі столик, на якім у белай вазе стаялі палявыя кветкі. Пах завялых кветак, белае павуцінне, што наліпла да пазоў расчыненага акна, вельмі ясны, але зусім не спякотны дзень, пажоўклыя бярозы пры дарогах, — усё гэта напамінала аб блізкай восені. Містэрам Смітам усё больш авалодвала туга. І усё радзей выходзіў ён на станцыях з вагона.

У Мінск поезд прышоў ноччу. Містэр Сміт стаяў у калідоры ля акна і пазіраў на асветлены электрычнымі ліхтарамі перон. Была аб'яўлена пасадка — і да вагонаў спышаліся пасажыры з чамадамі і без чамаданаў, з клункамі, партфелямі і кошыкамі, у простых картузах, у модных капелюшах і, нарэшце, без ніякага галаўнога ўбраўня, бо ночы былі яшчэ цёплыя. Ішлі дзяўчаты, рабочыя, служачыя, і зноў-жа не было ў гэтым нічога незвычайнага. Звычайныя пасажыры, звычайная пасадка, звычайная станцыя.

Містэр Сміт, прайшоўшыся па калідоры, зайшоў у купэ, сеў на дыван. І зноў туга падступіла да яго. Быццам згубіў ён нешта каштоўнае, без чаго ніяк нельга абыйсціся...

У дзверы пастукалі, і Сміт уздрыгнуў. У купэ зайшоў праваднік, за ім —

насільшчык з вялікім скураным чамаданам у правай руцэ і маладая дзяўчына, апранутая ў моднае летняе паліто. У дзяўчыны быў круглы смуглявы твар і шэрыя ласкавыя вочы. У руках яна трымала вялікі букет свежых кветак. Яна адразу падалася да століка, і праваднік і насільшчык адхінуліся, даючы ёй дарогу. Дзяўчына паставіла ў белую вазу свой букет, нагнулася, панюхала кветкі і ўсміхнулася. Насільшчык у гэты час паставіў яе чамадан у багажную сетку і заспяшаўся да выхаду. Услед за ім падаўся і праваднік.

На пероне, па радыё, зайгралі нейкі бадзёры марш. Поезд крануўся. Праплылі за акном электрычныя ліхтары. З кожнай хвілінай усё настойлівей і гучней грукаталі колы. На стыках вагон мякка пахіствала. Раптам свежы цёплы вецер пачаў дзьмуць з ночы праз расчыненае акно: поезд вышаў на прастор.

Дзяўчына стаяла ля століка і задумліва пазірала ў цемь. Хто яна такая? Па адзенню яна вельмі нагадвае артыстку. Дый гэты букет кветак... Магчыма, кветкі ёй падаравалі дзе-небудзь пасля выступлення.

Містэр Сміт сказаў:

— Прабачце, што я ўвесь час пазіраю на вас. Вы — артыстка?

Яна быццам здзівілася. Яе бровы прыўзняліся. Але гэта мог быць і звыклы выраз твару перад вясёлым шчаслівым смехам.

— Я вельмі падобна на артыстку?

— Як толькі вы зайшлі ў купэ, я падумаў, што вы артыстка. Як бачыце, я ў нейкай ступені Шэрлок Холмс.

— Магчыма.

— Значыць, я не памыліўся?

Яна зноў засмяялася. І раптам, праз смех, рашуча сказала:

— Ну, калі вы Шэрлок Холмс, дык я — артыстка!

Свежае паветра, што ўлівалася праз расчыненае акно, троху падбадзёрыла Сміта. Ён адчуў патрэбу гаварыць. Адхінуўшыся ад спінкі дывана і расціраючы правай далонню свае шчокі, Сміт загаварыў аб тэатрах. Трэба было паказаць гэтай артыстцы, што ён — нядрэнна разбіраецца ў гэтай справе. І ён гаварыў, прыводзячы прыклады з гісторыі тэатраў старажытнага Рыма і Грэцыі. Ён успамінаў біяграфіі вялікіх актораў свету, расказваў пра Шылера, Шэкспіра. Гэта была даўгая лекцыя, і яна зрабіла сваю справу: дзяўчына слухала яго ўсё больш уважліва. Тады містэр Сміт, пакінуўшы тэатры, загаварыў аб паэзіі і паэтах, нарэшце, аб Дрэйзеры, Эптане Сінклеры і Джэку Лондане. Сваю даўгую тыраду ён скончыў пытаннем:

— Скажыце, вы захапляецеся творамі Байрана?

— Так, я вельмі люблю літаратуру, — адказала дзяўчына. — Я чытала і Байрана, і Шэкспіра, і Джэка Лондана. Але творы Пушкіна, Лермантава, Талстога і Чэхава падабаюцца мне больш. Вы чыталі што-небудзь з Талстога?

Містэр Сміт адказаў не адразу. Бясспрэчна, ён выдатна ведаў рускую мову, але затое дрэнна — рускую літаратуру. Яна ніколі не цікавіла яго. Да яе ён адносіўся, як да нечага чужога і далёкага.

— Талстога? — прамовіў ён у замяшанні. — Я чуў некалі гэтае прозвішча...

— Дык вы, значыць, не чыталі «Вайну і мір», «Анну Карэніну»? — здзіўлена ўсклікнула дзяўчына.

Не, ён не чытаў гэтых твораў.

Дзяўчына замоўкла, разглядаючы яго, як нейкае цуда.

— От як, — сказала нарэшце яна. —

А вы столькі нагаварылі мне аб тэатрах. Прызнацца, я не вывучала гэтага. Але цяпер я абавязкова пачаю...

— Не вывучалі?

Вось, нарэшце, яна—тэма першага раздзела яго брашуры аб Савецкім Саюзе: артыстка, якая не ведае гісторыі тэатральнага мастацтва. Сміт увесць аж падабраўся на сваім дыване. Яму так і рупіла выцягнуць свой блакнот і на свежую памяць запісаць усё, што сказала дзяўчына. Але ён стрымаўся, далікатна папрасіў прабаўчэння, падняўся і вышаў з купэ. Тут, у калідоры, ён выхапіў нарэшце з кішэнні свой блакнот і запісаў тэму першага раздзела сваёй брашуры. Потым ён закурыў цыгарку, спыніўся ля акна і пачаў пазіраць у цемныя ночы. Так стаяў ён доўга. Яму было цяпер добра і весела. Агеньчыкі паселішчаў, што плылі ў цемні, здавалася, прыветліва падморгвалі яму. Колы вагона грукалі бадзёра і ўпэўнена.

Гэтак-жа бадзёра чмыхаў наперадзе паравоз, і рэха перакатвалася ў прысадах, як жывое.

II.

У той час, як уся краіна рыхтавалася да трыццацігодня савецкай улады, Сміт аб'ехаў нямала раёнаў. Эмкі, зісы, электрычкі, кур'ерскія, прыгарадныя і пасажырскія паязды імчалі яго ў калгасы, на заводы і новабудовы на гладкіх, быццам паліраваных шасе, па грунтавых дарогах, па чыгуначных шляхах. Сотні людзей самых рознастайных прафесій прамільгнулі перад Смітам.

— О,—казаў ён, размаўляючы з імі.—Наш чытач павінен ведаць Савецкі Саюз.

І, трымаючы між пальцаў невялікі аловак, Сміт запісваў у блакнот свае ўражанні. Іх было шмат. Але ў тых хвілінах, калі Сміт сядзеў дзе-небудзь у купэ, або на мяккім дыване аўтамабіля і думаў аб сваёй брашурцы, ён усё-ж прызнаваў, што самым лепшым яе раздзелам будзе раздзел аб савецкай артыстцы. Сміт быў-бы вельмі рады, калі-б мог знайсці яшчэ некалькі падобных фактаў...

А восень між тым усё больш убівалася ў сілу. Лясы пачыналі скідваць сваё ўбранне, усцілаючы дарогі пажоўлым лісцем. Раніцамі на траве серабрыўся іней. Затое днём угравала сонца. Было ясна і ціха. Над палямі лёталі вялікія статкі шпакоў і плыло белое павуцінне позняга бабінага лета. Далёка чуваць было, як гуў недзе матор малатарні ці якой-небудзь другой машыны ў полі, як дзе-небудзь пры двары спяваў певень і крычалі гусі на паплавах. Было і не спякотна і цёпла, і Сміт часам адчуваў нават асалоду, прыглядаючыся да незнаёмых даляглядаў.

Быў якраз адзін з такіх дзён, калі сіняя райкомаўская эмка, выкінуўшы аднекуль з-за задніх колаў кольны сіняга дыму, нырнула ў двор Залужскай МТС. Райкомаўскі шофер Колька, малады хлопец з кірпаносым задзірыстым тварам ліха праімчаўся па дварэ, аб'ехаў грудзі нейкага металічнага ламачча і спыніў машыну так, што дзверцы яе прыходзіліся якраз насупраць ганку залужскай канторы. Калі пасажыры выбраліся з машыны, Колька дастаў з кішэнні камбінезона вельмі расфарбаваную пачку сігар. Сігары гэтыя падараваў яму ў дарозе замежны чалавек. Колька дастаў сігару і толькі хацеў прыкурыць, мацаючы па кішэннях запалкі, калі на ганак зноў вышлі яго пасажыры—сакратар райкома Целяшоў і замежны чалавек. Колька чуў, як Целяшоў сказаў:

— Ён у майстэрнях, блізка адсюль.

Па дарозе Колька, размаўляючы з карэспандэнтам, увесць час схіляў гутарку на палітычныя тэмы. Ён скарыстоўваў гэты зручны выпадак, каб выказаць усё, што накіпела за апошні час у ім. Так, напрыклад, яму быццам-бы незразумела, чаму галандцы забіваюць інданезійцаў і ніхто з кіруючых колаў Англіі і Амерыкі за іх не заступаюцца, а наадварот, нават рады гэтаму. І ў Амерыцы і ў Англіі ў газетах пішуць супроць Савецкага Саюза няпраўду, і на кожным міжнародным сходзе ці канферэнцыі—толькі спрачаюцца. Спрачаліся нават, калі судзілі самых галоўных нямецкіх злачынцаў.

Колька, седзячы за рулём і паглядаючы на шасе, вельмі далікатна пачынаў выкладаць усе свае пытанні. Чалавек з вусікамі гэтак сама далікатна даводзіў яму, што спрачаецца Савецкі Саюз, а ўсе астатнія краіны толькі абараняюцца.

— А чаму апраўдалі фон-Папена?—запытаўся Колька.

— Фон-Папен вінаваты менш за ўсіх,—адказаў яму чалавек з вусікамі.

— Ды ён-жа гад, гэты Папен!—не ўтрымаўся нарэшце Колька.

Кольку разбірала злосць. Ён змоўк, дзівуючыся стрыманасці дыпламатаў. Вось якраз у той час замежны карэспандэнт пакапаўся ў сваіх кішэнках і з ветлівай усмешкай падараваў яму гэтую пачку сігар. Колька ўсмінуўся ў адказ не менш ветліва і прыняў падарунак. Але тут, успомніўшы ўсё вядомае яму па дыпламатыі, ён выцягнуў з кішэнні пачку «Зеніт». Пачка была ўжо распакаваная, з яе Колька разоў два закурыў. Тым не менш, ён рашуча працягнуў яе ў падарунак карэспандэнту.

«Не шофер у мяне, а дыпламат»,—думаў у гэты-ж час Целяшоў, сочачы за ім.

У МТС, на погляд Колькі, усё ішло добра. Рабочыя адказвалі на пытанні ясна, сцісла, і ніхто не завіхаўся ля гэтага нямаведама адкуль і для чаго прыехаўшага чалавека. Целяшоў сказаў:

— Мы можам з'ездзіць у поле, да трактарысткі Валашынай. Гэта лепшая трактарыстка ў нашай рэспубліцы. Яе брыгада ў перадакстрычніцкім саборніцтве выканала тры гадавыя нормы.

Замежны чалавек згадзіўся, і Колька зноў набег на эмітэсаўскі двор да машыны...

Ніна Валашына... Даўно і вельмі добра ведае яе Колька. Некалі, яшчэ да вайны, разам з ёю вучыўся. Але пасля сёмага класа Колька вымушаны быў пакінуць школу: бацькі ў яго не было, прыйшлося дапамагаць маці. Пятнаццацігадовы Колька збіраў у калгасе ўраджай, сушыў і складаў у копы сена.

А Ніна Валашына вучылася ў школе, і яны па-ранейшаму сябравалі, бо жылі побач. Але мінула тры гады, і Колька адчуў нешта большае, чым сяброўства. Праўда, з-за сарамяжнасці сваёй ён нікому і ніколі не раскажваў пра гэтыя свае пачуцці. Так і развіталіся яны, як звычайныя сябры, у адзін з спякотных чэрвеньскіх дзён сорок першага года, пад перакаты артылерыйскага грому на небасхіле. Колька гнаў на ўсход калгасны статак і ўвесь час думаў аб Ніне Валашынай. Думаў аб ёй і на франтавых дарогах пад Масквой, пад Варонежам, у заснежаных данскіх стэпах. Варта было задумацца хоць крыху, як выплываў перад ім яе прыгожы твар з шэрымі ласкавымі вачыма. А потым Ніна Валашына пачала забывацца. Усё радзей і радзей успамінаў пра яе, і яму ўжо здавалася, што Ніна Валашына была звычайная дзяўчына, якую захапіўся выпадкова. А калі пасля шпіталю звараўся ён у свой вызвалены раён і далёк ўбачыў роднае мястэчка, сэрца раптам забілася радасна, трывожна і найперш падумалася: «А што-ж з Нінай?» Зусім нечакана спаткаў яе на вуліцы. Калі яна кінулася да яго, дык яму зрабілася нават быццам-бы сорамна за самога сябе. А Ніна раскажвала пра партызанскі атрад, у якім была амаль усю вайну, пра сваё жыццё-быццё і, між іншым, пра тое, што вучыцца цяпер на курсах трактарыстаў. Апошняе яго вельмі здзівіла. Ён ведаў, што Ніна Валашына скончыла дзевяць класаў і цяпер магла-б ісці працаваць у якую-небудзь установу. Нават так і сказаў тады ёй, а яна расмяялася:

— Рабочых рук нехапае, Колька. А тое, што немец зруйнаваў і спаліў, трэба ўсё аднаўляць. Я і рашыла ісці, як ты кажаш, на нізавую працу. Буду араць, сеяць, скародзіць. Гэта мне больш падабаецца, чым сядзець ва ўстанове ды перапісваць паперы. Я нават пісьмо такое наслала ў газету. Не ведаю толькі, ці надрукуюць...

Гэтае яе пісьмо, у якім яна заклікала юнакоў і дзяўчат ісці працаваць непасрэдна на вытворчасць, пасля нашумела ва ўсёй рэспубліцы. Тысячы юнакоў і дзяўчат адгукнуліся на яго, пайшлі на трактарны, аўтамабільны, веласіпедны заводы, каб сваімі рукамі цягнуць цеглу і складаць з яе камяніцы. Трактарную брыгаду Ніны Валашынай пачалі часта наведваць карэспандэнты з цэнтры. Ніна з дня ў дзень перавыконвала нормы, працавала нават на чамі і толькі ў выходныя дні часам з'яўлялася ў калгасе.

З нейкага часу сіняя райкомаўская эмка нешта зачэпала пачала з'яўляцца на тэрыторыі Залужскай МТС. Мінаючы эмітэсаўскі двор, яна імчалася ў палі, дзе працавалі трактарныя брыгады. Асабліва часта бачылі яе залужане тады, калі сакратар райкома Целяшоў знаходзіўся ў ад'ездзе або па некалькі дзён заставаўся ў якім-небудзь далёкім сельсавеце. Калі-ж неяк пад восень Ніну Валашыну ўзнагародзілі ордэнам і выклікалі ў Маскву

Колька з дазволу Целяшова адвёз яе на станцыю ў Мінск і пры развітанні падараваў ёй вялікі букет кветак. Поезд крануўся і знік недзе ў цемні, а Колька яшчэ доўга стаяў пад электрычнымі ліхтарамі мінскага вакзала...

Машына кацілася плаўна і шпарка. Але на выбоінах Колька тармазіў, і тады яна мякка пахіствала на рэсорах. Абапал цягнуліся бярозавыя прысады, чарнелі ўзараныя палі, а за імі сінеў зацягнуты смугою лес.

Сціскаючы баранак руля, Колька часам азіраўся назад. Целяшоў і замежны чалавек сядзелі моўчкі. Моўчкі ехалі яны і ад райцэнтра да Залужскай МТС. Чалавек з вусікамі чамусьці вёў размовы толькі з Колькам. Але пасля таго, як яны размяняліся пачкамі цыгарак, і з ім пакінуў размаўляць. Сядзеў пахмуры, задумены.

А няхай сабе маўчыць! У Колькі—вялікая радасць. І ніхто пра яе пакуль яшчэ не ведае. Нікому не вядома, што тое развітанне на кароткі час, калі Колька падараваў Ніне букет кветак, зблізіла іх назаўсёды.

III.

Містэр Сміт вылез з машыны і, напружана пазіраючы сабе пад ногі, пакрочыў па ворыве следам за Целяшым. Воддаль, на ўзгорку, стаялі трактары. Калі сюды пад'ехала эмка, добра вядомая кожнаму ў раёне, трактары спыніліся. Ля перадняга ўжо сышліся трактарысты і чакалі, калі да іх падыйдуць Целяшоў, Колька і незнаёмы чалавек.

Містэр Сміт ішоў асцярожна, баючыся запэчкаць гамашы... Нізка над полем, шастаючы крыллем, лёталі і крычалі гракі. Часам каторы з іх падаў у разорыну і падскокваючы бег наперадзе Сміта.

Містэр Сміт прыглядаўся да гэтых птушак, да гэтага незнаёмага поля, да гэтых людзей, што стаялі ля трактараў. І ўсё тут яму не падабалася. Асабліва гэты шофер, што крочыў следам. Сміт вычуваў, што з той далікатнай спрэчкі, якая ўзнікла паміж імі ў дарозе, шофер вышаў пераможцай. І ўзненавідзеў яго містэр, як ненавідзеў усю гэтую краіну, дзе адзін аднаму кажуць «таварыш». Не, ён пастараецца добра размаляваць тую артыстку, якую спаткаў у вагоне, калі ехаў у Маскву.

І містэр Сміт ішоў у задуме.

— Пазнаёмцеся,—сказаў яму Целяшоў, калі яны падышлі да першага трактара.—Ніна Валашына.

Містэр Сміт раскланяўся перад дзяўчынай з круглым смуглявым тварам і шэрымі ветлівымі вачыма. Яму здалося, што гэты твар, гэтыя вочы ён недзе ўжо бачыў.

І раптам успомніў...

Але-ж дзе і калі? Містэр Сміт нахмурыў лоб, прыпамінаючы...

І раптам успомніў... Успомніў тую ноч, калі поезд імчаў яго ў Маскву, асветлены электрычнымі ліхтарамі мінскі перон, завялыя кветкі ў белай вазе і дзяўчыну з свежым букетам у руках, якую ён чамусьці назваў артысткай.

Містэр Сміт стаяў у маўклівай нерухомасці...

А над полем плыло белае павуцінне. Высока ў небе, падаючыся касякамі на поўдзень, курлыкалі журавы. Кастрычнік, 1947 г.

Парады па кулінарыі

ЗАПЯКАНКА

Для прыгатавання запяканкі бярацца шклянкі пшана. Пшано трэба добра вымыць, сцадзіць ваду, пакласці бялкі ад 3—4 яек і адно цэлае яечка, дадаць поўкілограма творагу і поўшклянкі цукровага пяску. У пасуду для запяканкі пакласці лыжкі дзве масла.

Пшано, твораг, яечкі і цукар добра размяшаць, пакласці ў форму і паставіць на гадзіну ў гарачую духоўку або ў печку. Да запяканкі падаецца салодкі соус.

БІСКВІТНЫ РУЛЕТ

Узяць 6 яечак, аддзяліць бялкі ад жаўткоў, бялкі ўзбіць у гліняным слоіку або гаршчку, дадаючы патрошку цукровага пяску. Калі бялкі стануць густыя, пакласці ў іх 6 жаўткоў, размяшаць і патроху да-

даваць $\frac{3}{4}$ шклянкі мукі. Узяць бляху, пакласці на яе белую паперу, змазаць паперу маслам, пасыпаць тоўчанымі сухарамі; усю масу роўнамерна размясціць на паперы і паставіць у гарачую печку. Калі бісквіт будзе гатовы, выкінуць яго на скацерку, асцярожна зняць паперу, змазаць павідлам або вярэннем і завярнуць рулетам (не даючы астыгнуць).

ТОРТ «НАПАЛЕОН»

Прыгатаваць цеста: узяць яйца, расцерці яго з 5 лыжкамі цукровага пяску. Уліць 1 шклянку малака і расцерці 200 грамаў масла, размяшаць ўсё і замесіць мукой. Калі цеста будзе гатова, яго трэба раздзяліць на пяць частак. Кожную частку вельмі тонка раскатаць і пакласці на бляху, змазаную маслам. Спячы ў духоўцы. Выйдуць коржыкі.

Калі ўсе коржыкі будуць спечаны, прыгатаваць крем: адбіць у каструлю 3 жаўткі і расцерці іх з 200 грамамі цукровага пяску. Пакласці ванільны парашок і 3 сталовыя лыжкі мукі белай, добра размяшаць, уліць 1 літр малака, паставіць на пліту, увесь час мяшаючы, каб мука не асыдала на дно. Калі маса загусее (кінець не павінна), зняць з пліты і астудзіць.

Узяць коржыкі, выраўняць край, надаўшы любую форму, і пачаць змазаць крэмам: спачатку 1 коржык, на яго пакласці другі і зноў змазаць крэмам, пасля наступны і т. д., пакуль не ўложатца ўсе 5 коржыкаў. Тады верхні таксама змазаць крэмам, і звернуць пасыпаць тоўчанымі рэшткамі ад коржыкаў. Даць пастаяць торту гадзіны тры і тады толькі есці. Колькасць коржыкаў можна павялічыць.

Рэдакцыйная калегія: А. П. УС (адказны рэдактар), А. І. ФЕДАСЮК, А. Н. ЗАХАРАВА, В. І. ФІЛІПАВА, К. А. АБУШЭНКА, Г. Л. ДАЗОРЦАВА.

Журнал «Работница и крестьянка» на беларускім мове.

Выданне ЦК КП(б)Б.

Адрас рэдакцыі: Мінск, вул. Пушкіна 55, пакой 23. Друка. арк. 3. Аўтарск. арк. 4. Падпісана да друку 2/XI-47 г.

Заказ № 464

АТ 01327

Мінск, друкарня імя Сталіна, Пушкіна, 55.

Тыраж 10.000 экз.

П
в.
З
б
в
—